

F 7 25 13

2

UITBREIDING
VAN HET
CATECHETISCH ONDERWIJS,

NAAR
„J. I. DOEDES : De Leer der Zaligheid” ;

TEVENS AANGEVULD MET

VOLLEDIGE VERWIJZING

NAAR DE

BELIJDENISSCHRIFTEN

DER

Nederlandsche Hervormde Kerk ;

DOOR

AMICUS VERITATIS.

Tweede Druk.

ZUTPHEN,
GERRIT STARINK.
(FIRMA W. J. G.)

GEDRUKT BIJ H. C. A. THIEME, NIJMEGEN.

Wie een boekje als dit een plaatsje zou willen geven onder de Pontes asinorum of zoogenaamde ezelsbruggen, gelieve de zaak van het godsdienstonderwijs te beschouwen in overeenstemming met de mate waarnaar en de wijze waarop zij behartigd wordt. Van eigen onderzoek of zelfinspanning is al zeer weinig sprake: dezen ontbreekt het aan lust of tijd, geen hapert het aan stoffelijk vermogen tot aanschaffing of aan geestelijken aanleg tot onderzoek der vereischte bronnen.

Deze overtuiging, op rijpe ervaring gegrond, heeft mij geleid tot de samenstelling van dit werkje tot eigen gebruik. Moge het, bestemd tot uitbreiding en aanvulling van een veel gebruikt en degelijk methodisch ingericht catechetisch leerboek, waarmede het tot één geheel alzoo is verbonden, dat het zonder dit niet bruikbaar is, ook anderen catechisanten dan den mijnen ten zegen zijn!

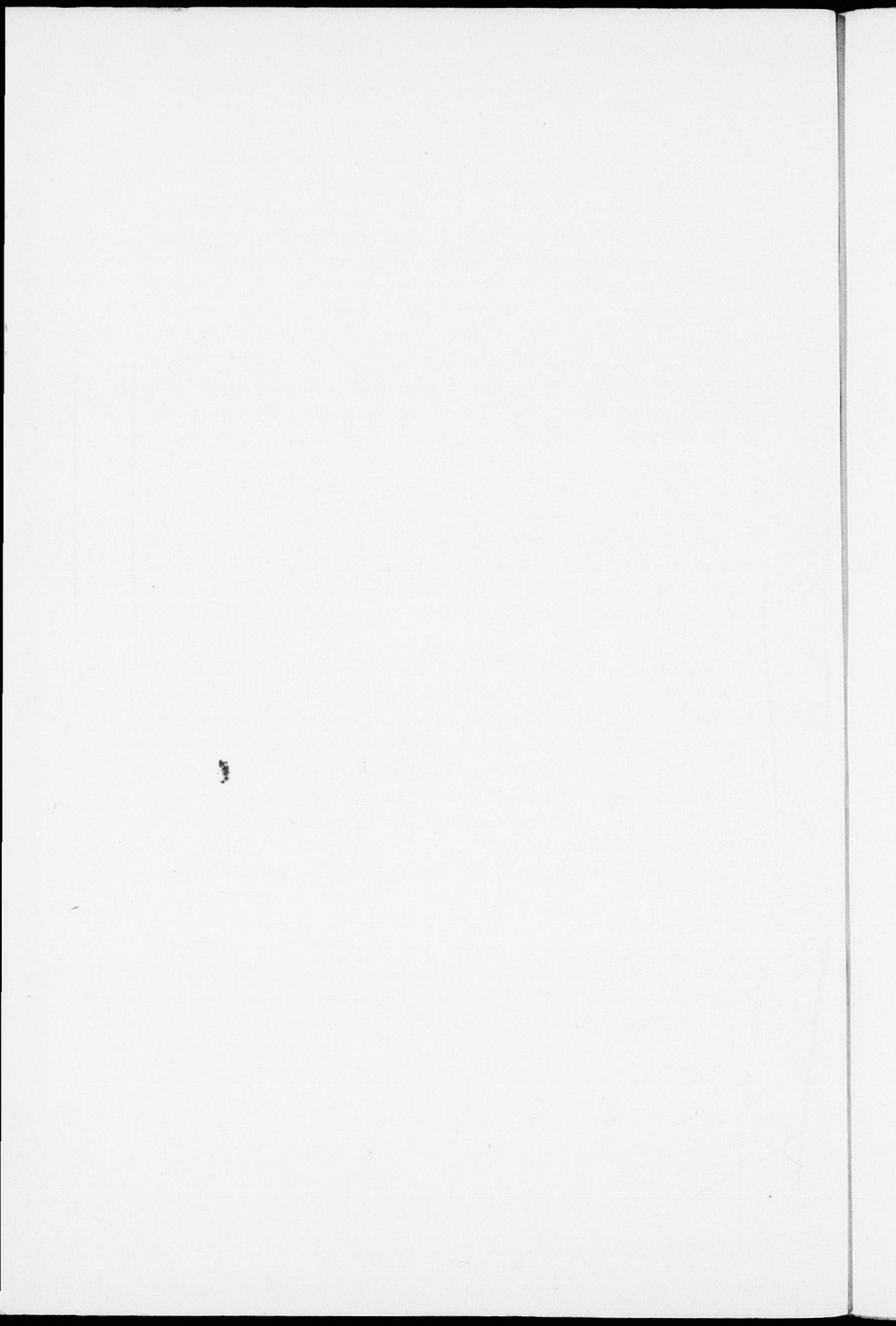
Bij vluchtige inzage van mijn' arbeid, zal de deskundige lezer reeds bemerken, dat de verdienste der oorspronkelijkheid mede voor een gedeelte ligt in het inlasschen en uitbreiden van wat geput is uit deze en gene bron, welke aanschaffing en beoefening den meesten catechisanten te veel geld en tijd zouden kosten.

Terecht bejammeren velen het, dat de toekomstige leden onzer Vaderlandsche Kerk — niet maar door modernen en liberalen alleen — maar al te zeer onbekend gelaten worden met den inhoud onzer Belijdenisschriften. Er is dan ook waarlijk periculum in mora of dringend gevaar, dat zich in toenemende mate eene jammerlijke miskennis en verloochening van en ten slotte eene volslagen onkunde aangaande het belijdend karakter der Nederlandsche Hervormde Kerk zal openbaren.

Deze overtuiging heeft er zeer toe bijgedragen om mij te bewegen, in weerwil van de niet geringe moeite en inspanning, daartoe vereischt, deze uitbreiding en aanvulling te bewerken en voor de pers te bestemmen.

Naar mijne bescheiden meening, mag dit werkje, mede ter opwekking van de aandacht, welke onze Belijdenisschriften zoo zeer verdienen, ook jeugdigen en zelfs meerbejaarden eenvoudigen lidmaten ter zelfoefening worden aanbevolen.

DE SCHRIJVER.

§ I. Inleiding. De Heilige Schriften.

Vr. 1^a. Waarin bestaat ons eeuwig heil? Joh. 17 : 3.
Wat verstaan velen door geluk? De vervulling van hetgeen zij begeeren.

Hoe zoeken zij het? Jez. 55 : 2.

Vr. 2^a. Wat leert de ondervinding omtrent den waren aard van het geluk? Jez. 57 : 21 ; Ps. 119 : 165.

Vr. 2^b. Zalig worden = behouden worden ; zaligheid = behoud, redding. Voorts: Bel. des gel., art. 2.

Vr. 3^a. Goede tijding of blijde boodschap.

Vr. 3^b. Wat is de H. Schrift? Het beschreven Woord van God. Joh. 5 : 39 ; 2 Tim. 3 : 15.

Hoe lang zijn de menschen van de H. S. verstoken geweest? Tot op den tijd van Mozes, 25 eeuwen.

Hoe maakte God dan te voren Zijn Woord bekend? Door mondelijke aanspraak en openbaringen. Gen 18 : 1 ; 28 : 12.

Wie heeft de H. S. doen beschrijven? God. 2 Tim. 3 : 16.

Wie hebben de H. S. beschreven? Profeten, Evangelisten en Apostelen.

Waarom hebben zij in hun schrijven niet kunnen dwalen? Joh. 16 : 13 ; 2 Tim. 3 : 16 ; 2 Petr. 1 : 20, 21.

Hoe noemt men dien invloed des H. G.? Goddelijke ingeving.

Wat verstaat men door Goddelijke ingeving der H. S.? Opwekking en aandrijving door den H. G.; bijzondere openbaring Gods van onbekende zaken en verborgenheden; besturing tot juiste uitdrukking; leiding overeenkomstig Gods wil.

Welke bewijzen weet gij voor de Goddelijke ingeving? De Godewaardige begrippen van den dienst, de grootheid en de zedeleer van God; de eenvoudigheid, invloed, ge-

trouwheid, onbaatzuchtigheid en overeenstemming der schrijvers; de bewaring des Bijbels; de bevestiging der Bijbelleer door wonderen en de vervulling der profetieën.

Welke gronden hebben wij voor de waarheidsliefde der Bijbelsche geschiedschrijvers? De eenvoudigheid hunner verhalen (Luc. 7 : 11—17); de nauwkeurige opgave van plaats en tijd (Luc. 3 : 1, 2); de oprechte vermelding hunner eigene gebreken (Matth. 18 : 1—4).

Is de H. S. Gods Woord of is Gods Woord in de H. S. ? De H. S. is Gods Woord; want zij is de openbaring of het getuigenis Gods, de bekendmaking van Gods wil en is van Goddelijken oorsprong door de Goddelijke ingeving.

4. Bel. des gel., art. 3.

5. Bel. des gel., art. 4, 5.

Vr. 5*. Omdat de Latijnsche vertaling, in de R. C. Kerk in gebruik, het oorspronkelijke woord, dat Verbond beteekent, door Testament heeft overgezet. Testament beteekent uiterste wilsbeschikking; Verbond beteekent verdrag. In deze beide beteekenissen komt het oorspronkelijke woord in de H. S. voor.

Vr. 5**. Het O. T. in geschiedkundige, dichterlijke en profetische boeken; het N. T. in geschiedkundige boeken, brieven en éen profetisch geschrift.

Vr. 5***. Het O. T. in het Hebreuwsch, behalve een klein gedeelte, dat in het Chaldeeuwisch geschreven is; het N. T. in het Grieksch. Van 1500 vóór tot omstreeks 100 na Chr.

Vr. 5^d. Wanneer en op wiens last is het O. T. in het Grieksch vertaald? In 285, op last van Ptolomeüs Philadelphus, koning van Egypte.

Hoe noemt men deze vertaling? Die der zeventigen of de Septuaginta.

Vr. 5****. *Echt*, als zij afkomstig zijn van den schrijver, wiens naam zij dragen of aan wien zij toegeschreven worden. — *Ongeschonden*, als zij zóó tot ons zijn gekomen als zij uit de handen der schrijvers kwamen. — *Geloofwaardig*, wanneer de daarin voorkomende berichten feiten mededeelen, die geloof verdienen of werkelijk zoo geschied zijn.

Vr. 5°. Welke bewijzen zijn er voor de echtheid der H. S.? De Goddelijke ingeving; de bijzondere zorg van God in de vertaling der 70; de aanhalingen van het O. T. door Jezus; de bewaring van het O. T. door de Joden; de voorzeggingen aangaande de ontrouw van Israël en de opkomst en zegepraal van het Christendom; de onafgebroken reeks van christenschrijvers tot op heden; het eenstemmig geloof der christenen van elke belijdenis; de volledige erkenning van de geleerdste vijanden des Christendoms.

Welke bewijzen zijn er voor de ongeschondenheid des Bijbels? De Joden, wien het O. T. heilig was, hebben daarvoor nauwkeurig zorg gedragen. De Massoretten toch waren Joodsche leeraars, uitsluitend belast met het overschrijven van het O. T. en het vaststellen van de verschillende tekstlezingen. Van de 3^e tot de 11^e eeuw, dus 800 jaren, hebben vele en beroemde geleerden aan de Joodsche hoogeschoolen te Babylon en te Tiberias hun leven gewijd aan de nauwgezette berekening, tot zelfs in het kleingeestige, van de woorden, letters en toontekens van den grondtekst (het Hebr.) des Bijbels. Zij mochten volstrekt geene enkele fout verbeteren; maar als zij die maakten, moesten zij hun werk hervatten op een ander papyrus of perkament.

De oorspronkelijke handschriften des N. T. zijn in de voor hen bestemde gemeenten bewaard gebleven en de vele afschriften maakten de vervalsching onmogelijk, daar die door onderlinge vergelijking te allen tijde zouden kunnen ontdekt worden zijn.

Maar er zijn toch verschillende lezingen (varianten) van 137 teksten in het N. T.? Onder deze zijn er 32, waarvan de beide lezingen een gelijk recht hebben; terwijl in de overige 105 de lezing bepaaldelijk ten gunste van den aangenomen tekst pleit. Geene dezer varianten raakt enig belangrijk punt der geschiedenis of evangelische leer.

Waaruit bewijst gij den Goddelijken oorsprong der H. S.? Uit de verborgenheden, die de Bijbel openbaart en uit de profetieën, die de Bijbel bevat. Hebr. 1 : 1; 2 : 4; Joh. 10 : 25; 13 : 19.

Hoe noemt gij het boek, dat de H. S. bevat? De Bijbel.

Wat beteekent dit woord? Het Boek.

Hoe wordt de Bijbel nog anders genoemd? De Schrift, Joh. 10 : 35; 2 Tim. 3 : 16ⁿ; de Schriften, Matth. 22 : 29; Hand. 18 : 24; de heilige Schriften, Rom. 1 : 2; 2 Tim. 3 : 15; het Woord, Ps. 119 : 105; Joh. 17 : 14, 17; de Woorden Gods, Rom. 3 : 2; de Wet, Joh. 10 : 34; 12 : 34; 1 Cor. 14 : 21.

Vr. 4****. Neen. De boeken des O. V., die van Mozes tot Maleachi, zijn geschreven van 1500 tot 520 vóór Chr.; die des N. V., van Mattheus tot de Openbaring, zijn geschreven van 38 tot 97 na Chr. De geschiedenis van den Kánon of van de verzameling der H. S. bericht ons de wijze waarop en de omstandigheden waaronder de boeken des Bijbels tot éen' bundel vereenigd zijn.

Vr. 5e. Waarom noemt men onzen Bijbel den Staten-Bijbel? Omdat hij op last der Staten is overgezet, 1620—1637.

Wat gelooft gij van het gezag des Bijbels? De Bijbel is de grondslag en het richtsnoer van ons geloof, hetwelk bewezen wordt uit het getuigenis des H. G. en uit de tastbare kenmerken van zijnen Goddelijken oorsprong. Bel. des gel., art. 5.

Vr. 6*****. Omdat hij nu ook kan gelezen worden door hen, die de grondtalen niet verstaan.

Vr. 5^e. Wat weet gij van de verdeeling des Bijbels in kapitels en verzen? Deze verdeeling werd het allereerst gemaakt door Kardinaal Hugo, ongeveer 1240. Later, in de 15^e eeuw, behield Rabbi Mordechai Nathan, in eene concordantie van het O. T., die hij maakte, wel de hoofdstukken-, maar verbeterde de versverdeeling. De verdeeling van het N. T. in verzen is in 1545 door Robert Etienne bewerkt, die mede de verdeeling van het O. T. wijzigde.

Wat verstaat men door den Kánon des Bijbels? Het woord Kánon beteekent lijst, wet of regel. De Kánon van den Bijbel is de verzameling van de gewijde boeken,

die tot regel van ons geloof dienen. De Bijbel bestaat dus uit kanonieke (gewijde of ingegevene) boeken.

Wie was de verzamelaar van den Kánon der Joodsche Kerk (van de boeken des O. V.)? Ezra. Hij verdeelde ze in 3 klassen: de Wet, de Profeten en de Heilige Schriften (Hagiógrapha).

Wie was de verzamelaar van den Kánon der Christelijke Kerk (van de boeken des N. V.)? Die zijn waarschijnlijk bijeenverzameld door mededeeling van de oorspronkelijke geschriften aan andere gemeenten. Zij zijn, na nauwkeurig onderzoek hunner echtheid, in het begin der 2^e eeuw met goedkeuring van alle kerken aangenomen.

Vr. 6^a. Wat is dus de bestemming des Bijbels? Om zondaren: 1. Gods barmhartigheid in Christus te openbaren; 2. te herscheppen naar de gelijkenis Gods; 3. op te kweken in wijsheid, liefde, geloof en heiligheid; 4. te bekwamen tot verheerlijking Gods; 5. te leiden tot verheerlijking met Christus.

Welke zijn de gevolgen van het veronachtzamen van Gods Woord? Hebr. 2 : 2—4.

Vr. 6^b. »*Gods Woord*» beteekent in de H. S.: Gods bevel, gebod, voorschrift, belofte, toezegging of bedreiging. »*De Schrift*» of »*de Schriften*,» beteekent in het N. T. de H. Schriften in het O. V.

Vr. 6^c. Wij hebben hen dus te beschouwen als onder de leiding des H. G.

Vr. 6^d. Welk is het onderscheid tusschen de Kanonieke en de Apocriefe boeken? De eerste dragen het kenmerk der waarheid, de laatste dat der verbeelding.

Vr. 6^e. Zij kunnen ons voorlichten bij de tijdrekening van de Babylonische gevangenschap tot op de komst van J. C. Bel. des gel., art. 6.

Vr. 6^f. En aan de overlevering? Zij maakt ons bekend met de wijze, waarop de afwijkingen van Gods instellingen zijn ingeslopen. Joh. 21 : 23^a; Matth. 28 : 15¹.

Vr. 7^a. Het maakt ons bekend met Gods openbaring aan Israël en met de voorbereiding der verschijning van J. C.; zoomede met de ongenoegzaamheid van de bedee-

ling der wet tot rechtvaardiging des zondaars en tot verheerlijking Gods.

Vr. 7**. Zonder de voorlichting des O. T. zouden velerlei gebeurtenissen, toestanden en denkbeelden, in het N. T. vermeld, onverstaanbaar voor ons zijn.

Vr. 7^c. Wat is de hoofdinhoud van het O. T.? 1. De geschiedenis van de eerste eeuwen der wereld; 2. de burgerlijke en godsdienstige Joodsche wetten; 3. de geschiedenis van Israël tot 500 vóór Chr.; 4. de profetieën.

Vr. 8^a. Wat is de hoofdinhoud van het N. T.? 1. De geschiedenis van het leven van Jezus; 2. de geschiedenis van de aanvankelijke verbreiding van het Evangelie; 3. De ontwikkeling van de christelijke geloofs- en zedeleer; 4. de profetieën.

Vr. 8^b. Omdat Jezus de Hoofdpersoon in het N. T. is en dit ons leert wat Hij gedaan heeft om verlorenen te behouden en wat dezen te doen hebben om aan het verderf te ontkomen.

Vr. 9^a. Hoe moet dus de Bijbel gelezen worden? Met eerbied en leergierigheid, onder den invloed des H. G. en de begeerte naar de gehoorzaamheid aan en de vertroosting van Gods Woord. Ps. 111 : 10; 119 : 18; Jez. 66 : 5^a; 1 Cor. 2 : 13.

Vr. 9^b. Hoewel de Bijbel niet overal terstond door ieder kan verstaan worden en men zekere hulpwetenschappen daartoe noodig heeft, is toch datgene, waarop het vooral aankomt, niet moeilijk te verstaan.

Vr. 9**. *Recht* tot het lezen van den Bijbel hebben wij als tot dat van elk ander boek. *Verplicht* zijn wij om den Bijbel te lezen, omdat daarin de weg der zaligheid wordt aangewezen.

Vr. 9***. De Bijbel worde gelezen onder den invloed des gebeds, met onverdeelde toewijding en belangstelling, in heiligen ernst en aandachtige overweging onder voorlichting des H. G.

Vr. 9^d. Wat behoort tot een vruchtbaar lezen van den Bijbel? Dagelijks in den Bijbel elk boek in zijn geheel achtereen te lezen; de bedoeling, den samenhang en het

overeenstemmend geheel des Bijbels te overdenken; het getuigenis der profeten aangaande Christus op te merken; het eenig middel tot behoud des zondaars recht te verstaan; op de typen in het O. T. te letten; de betekenis recht te verstaan van het woord *Verbond* (der gehoorzaamheid of het werkverbond: Gen. 2 : 9; 3 : 22—24; der beveiliging: Gen. 9 : 9—17; des eigendoms: Gen. 17 : 1—13; Ex. 19 : 1—7; Deut. 9 : 5—11; des koningschaps: 2 Sam. 7 : 12—16; Ps. 89 : 20—25; der verlossing en genade of het genadeverbond: 2 Tim. 1 : 9; Hebr. 8 : 6—12) en *Wet* (ceremoniële en zedewet); Bijbelsche aardrijkskunde en zeden en gewoonten der oude Oostersche volken, benevens de tijdrekenkunde des Bijbels, te beoefenen.

Wordt het lezen van den Bijbel in den Bijbel aangeprezen? Ja, zeer nadrukkelijk. Luc. 16 : 29; 2 Tim. 3 : 15, 16; Joh. 20 : 31; Col. 4 : 16; 1 Cor. 1 : 1, 2; 2 Cor. 1 : 1; 2 Petr. 1 : 1; Joh. 5 : 39.

Geven de duistere plaatsen in de H. S. recht om het Bijbellezen te verbieden? Volstrekt niet; want zoowel als er staat: Deut. 29 : 29^a, lezen wij ook: Deut. 29 : 29^b. Behalve de teksten, in het vorige antwoord vermeld, lezen men nog: Hand. 17 : 11.

Geef mij eens op de schrijvers, den ouderdom, den hoofdinhoud en het karakter van de Bijbelboeken in het O. en N. T.

OUDE TESTAMENT.

a.) Tijdsorde van de historische en zedekundige Boeken.

NAMEN.	Aantal hoofdst.	Schrijvers.	Geschreven voor Chr.	Tijdsomvang voor Chr.	INHOUD.	OPMERKINGEN.
Genesis . . .	50	Mozes.	15(0	4004 — 1635	Schepping tot Jozef.	Schepping. Val. Noach. Aartsvaderen. Israël in Egypte.
Job	42	"	"	2180 of 2130	Gesch. van een herdervorst in Idumaea.	Het Godsbestuur. Gesprek- ken met zijne vrienden.
Exodus . . .	40	"	"	1635 1490	Uittocht Egypte en doortocht woestijn.	Israëls vorming, wetgeving, instellingen.
Leviticus . .	27	"	"	1490	Levitietsche instellingen.	Wetten voor offers, priester- wijding, reinigingen, fees- ten.
Numeri . . .	36	"	"	1490—1451	Tellingen; 39-jarige tocht; legering in Moab.	Wonderbare verzorging, mur- muereeringen, oordeelen, genezingen. Sihon, Og, Balak en Bileam.
Deuteronom.	34	"	"	1451	Herhaling van Gods leidin- gen en wetten.	Mess. profetie. Mozes' lof- zang, karakter en dood.
Jozua	24	Jozua.	1450	1451—1425	Verovering en verdeeling van Kanaän.	Tocht door Jordaan. Jericho en verdere hulp. Jozua type van J. C.
Richteren . .	21	Samuel.	1100	1425—1120	Van Jozua tot Simson.	Gevolgen van volkszonden en regeeringloosheid.
Ruth	4	"	"	1240	Geschiedenis eener Moabie- tische vrouw.	Ruth type van der Heidenen opname in Christus' Kerk.

NAMEN.	Aantal hoofst.	Schrijvers.	Geschreven voor Chr.	Tijdsomvang voor Chr.	INHOUD.	OPMERKINGEN.
1 Samuel . .	31	Samuel, Nathan,	1100	1171—1055	Van Samuel tot den dood van Saul.	Eli, Samuel, en Saul.
2 Samuel . .	24	Gad. e. a.	"	1055—1015	Israël onder David	Davids voorspoed, rampen, herstellingen.
Psalmen . .	156	David e. a.	1050	1060—1015	Liederen en gebeden.	Messiaansche psalmen.
Hoogdied . .	8	Salomo.	1000	1010	Betrekking tusschen Christus en Zijne gemeente.	Volgens somm. verd. in 12 idyllen (herdersdichten).
Spreeken . .	31	"	"	1000	Vernamingen en grondreg.	Raadgevingen van de Wijsheid (Christus).
Prediker . .	12	"	"	977	Liddehied van het aardsche.	Gedenkstuk van Salomo's oprecht berouw.
1 Koningen.	22	Nathan, Gad,	"	1015—889	Van Salomo's kroning tot Josafats dood.	Voorspoed van Salomo.
2 Koningen.	25	Abia, Iddo, Jezaja e. a.	"	889—588	Van Josafats dood tot de verwoesting v. Jeruzalem.	Scheuring des rijks. Elia Salmanassar. Nebukad-nezar.
1 Kronieken	29	Ezra.	460	4004—1015	Geslachtsregisters tot Ezra, Saul en David.	Deze boeken behelzen voornamelijk de geschied. van de koningen v. Juda; de boek der Koningen die v. de koningen van Israël.
2 Kronieken	36	e. a.	"	1015—586	Van Salomo tot de Babylonische ballingschap.	Het Purimfeest.
Esther . . .	10	Ezra	"	521—495	Haman's aanslag op Israël.	Jozua, Zerubbabel, Ezra.
Ezra	10	"	"	536—456	Israël's geschiedenis na terugkeer uit Babel	
Nehemia . .	13	Nehemia.	450	455—420	Herbouw van Jeruzalem. Herstelling van godsdienstige instellingen	Moed, ijver en vaderlands-liefde van Nehemia.

b.) *Tijdsorde van de Boeken der Profeten.*

NAMES	Aantal hoofst.	Geschreven voor Chr.	INHOUD.	GELUKTIDIGE KONINGEN VAN:		OPMERKINGEN.
				Juda.	Israël.	
Jona	4	Tusschen 856—784	Zending naar Ninevé.	Joa, Amazia of Uzzia	Jehu en Joahaz of Joas en Jerobeam II	Assyrië Israëls toekomstige tucht-roede.
Amos	9	810—725	Bedreigingen: Syrië, Tyrus, Edom, Ammon, Moab.	Uzzia	Jerobeam II	Vernamingen en beloften aan de Joden.
Hozea	14	"	Bedreigingen van aanstaande ballingschap.	Uzzia, Jotham, Achaz en Hizkia.	Zacharia, Sallum, Maneham, Pekahia en Hozea	Beeld van ontrouw enere vrouw.
Jezaïa	66	810—693	Voorspelingen der ballingschap, aangaande Christus en de uitbreiding Zijner Kerk	Achaz en Hizkia.		Profeteën aangaande Christus en Zijn lijden.
Joël	3	810—660 of later.	Oordeelen, honger, sprinkhanen, kevers.	Jotham, Achaz, Hizkia en Manasse.		Beloften des H. G.
Micha	7	758—699	Bevestiging van Jezaïa's profeteën.	Laatste regeringsjaren van Hizkia; Manasse.		Geboorteplaats van den Messias
Nahum	3	720—698	Verwoesting van Ninevé.	Josia.	Pekah en Hozea .	
Zefanja	3	640—609	Tegen Elijstijnen, Moab, Ammon, Ethiopië.	Josia, Joahaz, Jojakim, Jojachin, Zedekia.		Bedreigingen en Messiaansche vertroosting.
Jeremia	52	628—586	Voorzeggingen onder Josia tot op Gedalia's tijd.	Jojakim		Volgens sommigen ook profeteën aangaande Jeruzalem.
Klaagliederen	5	"	Lijdensontboezemingen.			

NAMEN.	Aantal hoofdst.	Geschreven voor Chr.	I N H O U D.	GEDURTIGDE KONINGEN VAN:		OPMERKINGEN.
				Juda.	Israël.	
Habakuk . . .	3	612—598	Samenspraak en gebed.	Jojakim.		
Daniël . . .	12	606—534	Profeteën aangaande wereld-gesch, tijd van Christus' komst en omtrent Zijn rijk. Tegen Edom.	Tijdens de ballingschap Kort na de verwoesting van Jeruzalem.		Eene historische en profetische afdeeling.
Obadja . . .	1	588—583				
Ezechiël . . .	48	595—536	Strafgerichten en herstelling der Joden.	Tijdens de ballingschap		Israëls herstelling en uitbreiding des Evangelies onder beelden.
Haggai . . .	2	Omstreeks	Aansporing tot voortgang van den herbouw des tempels.			Voorzeggingen aangaande Christus en Zijne Kerk.
Zacharia . . .	14	520	Idem en herstelling der nationale instellingen.	Na den terugkeer uit Babel		Profeten aangaande Johannes den Dooper.
Maleachi . . .	4	of 518.	Opwekking aan de huichelachtige Joden tot bekeering			

(1) Jezaia en Joël ook nog onder Manasse.

NIEUWE TESTAMENT.

Tijdsorde.

NAMEN.	Antal hoofdst.	Gescreven na Chr.	Schrijvers.	GESCHREVEN.		I N H O U D.	OPMERKINGEN.
				Waar.	Voor wie.		
Mattheus . .	28	Hebr. 38. Grieksch 60.	Mattheus.	Judea.	Joodsche Heid. Chr. Heid. Chr.	Evangelie.	
I Thessal . .	5	52	Paulus.	Corinthe.		Bestrijding van zedelijke vlekken en misverstand wegens en misbruik van de leer der wederkomst van Christus.	De profetiën vervuld.
II "	3	" 53	" "	" "	" "	Strijd tegen dedwaalleeraars, die de Christenen onder het juk der Mozaïsche inzettingen wilden brengen.	
Galaten	6	53	" "	" "	" "	Vaderlijke terechtwijzing over verdeeldheid en wanorde.	
I Corinthe .	16	57	" "	Efeze.	" "		Avondmaal (tit. 11). Geestesgaven (12), Liefde (13), Opstanding (15).
Romeinen . .	16	58	" "	Corinthe.	" "	De rechtvaardiging door het geloof. Ontwikkeling der gansche Evangelieleer.	Hoofdgedachte : Romeinen I : 16 Kern des geheelens Bijbels.
II Corinthe.	13	" "	" "	Macedonië.	" "	Rechtvaardiging der apostolische werkzaamheid; gezindheid, geloof, liefde en hoop des zwaar beproefden mans.	Lijden om des Evangelies wil. Getrouwe vermaningen.
Jacobus . . .	5	61	Jacobus.	Judea.	De Joden.	Strijd tegen zedelijk bederf en vermaning tot vestiging des christelijken levens op den grond des geloofs.	Strijd tegen alle schijnheug en voor het werkdadig Christendom.

NAMEN

Gescreven

Schrijvers.

G E S C H R E V E N .

I N H O U D .

O P M E R K I N G E N .

NAMEN.	Aantal hoofst.	Geschreven na Chr.	Schrifvers.	G E S C H R E V E N .		I N H O U D .	O P M E R K I N G E N .
				Waar.	Voor wie.		
Marcus . . .	16	61	Marcus.	Rome.	Christenen te Rome. Heid. Chr.	Evangelie. Christus het beeld Gods, Hoofl der gemeente.	Meer daden dan redenen des Heeren. Paulinische Chris- tologie. Overeen- stemming met den Brief aan de Colos- seusen.
Efeze	6	"	Paulus.	"	"	Vriendschappelijke betrek- king tusschen Paulus en de gemeente.	Dankzegging aan God en menschen. Vermaningen tot oortmoed.
Filippi	4	62	"	"	"	Christus het beeld Gods. Hoofl der gemeente. Bestraf- fing van der dwaalleeraars ingebeelde wijsheid boven de eenvoudigheid der christe- lijke heilsleer.	Paulinische Chris- tologie. Overeen- stemming met den Brief aan de Efe- ziërs in uitgebreider vorm.
Colossé	4	"	"	"	"	Hartelijke betrekking des apostels tot gemeenteleden. Heerlijkheid van het N. V. boven het O. T. Christus, de ware Hoogepriester, het einde van alle offers.	Onésimus, de ont- vluchte slaaf. Verheffing van de macht des geloofs. Typologiedes Briefs.
Filemon	1	63	"	"	Filemon.	Evangelie.	's Heeren zondaars- liefde.
Hebreëñ	13	"	" ?	Italië.	Joodsche Chr.	Geschiedenis der eerste christenkerken. Voorschriften over het christelijk Herders- en Leer- aarsambt.	Pastorale (herder- lijke) Brief.
Lucas	24	"	Lucas.	Griekenland.	Theophilus en Heid. Chr.		
Handelingen	28	64	"	"	"		
1 Timotheus	6	"	Paulus.	Macedonië.	Timotheus.		

NAMEN.	Aantal hoofdst.	Gescreven na Chr.	Schrifvers.	GESCHREVEN.		I N H O U D.	OPMERKINGEN.
				Waar.	Voor wie.		
Titus	3	64	Paulus.	Macedomië.	Titus.	Zie I Timotheus.	Zie I Timotheus.
I Petrus . . .	5	"	Petrus.	Babel of Rome	Algemeen.	Standvastige belijdenis en wandel onder vervolgingen. Zie Jacobus.	Bestrijding der dwaalleeraars, in woordelijke overeenstemming met II Petrus.
Judas	1	65	Judas.	?	"		
II Petrus . .	3	"	Petrus.	Babel of Rome	"	Afscheidsgroet en bestrijding der dwaalleeraars. Zie I Timotheus.	Zie I Timotheus.
II Timotheus	4	11	Paulus.	Rome.	Timotheus.	Verdediging tegen de dwaalleeraars, dat Jezus is de Christus.	De liefde en het blijven in haar.
I Johannes.	5	68	Johannes.	Efeze.	Algemeen.	Evangelie.	
Johannes . .	21	69	"	"	"		Goddelijke heerlijkheid van Jezus.
II Johannes	1	"	"	"	De uitverkoren vrouw.	Bevestiging tegen dwaalleeringen in de Christelijke waarheid.	Geene leerschriften, maar voorbeelden der liefde.
III Johannes	1	"	"	"	Gajus.	Bevestiging in Christelijke gezindheid; aanbeveling van gastvrijheid.	
Openbaring.	22	97	"	Patmos.	Algemeen.	Zegenrijke ontwikkeling van het Godsrrijk onder zwaren en veelvuldigen strijd met de vijandige machten der duisternis. Bevrediging van het smachtend verlangen der strijdende Kerk.	Het wezen des Christendoms en der wereldgeschiedenis.

§ 2. Over God.

Vr. 10. Waaruit bewijst gij, dat er een God is? Uit de natuur en de H. Schrift.

Vr. 10^a. Door welke natuurlijke middelen kan de mensch God leeren kennen? Uit de werken der schepping (Rom. 1: 20; Ps. 19: 2; 104: 24); der Voorzienigheid (Hand. 14: 17); en de stem des gewetens (Rom. 2: 14, 15).

Vr. 10*. Omdat de kennis van God leidt tot erken-
tenis van, liefde jegens en gehoorzaamheid aan God.

Vr. 10^b. Waarom is de Godverloochening dwaas? Ps. 14: 2.

Is de kennis van God ook in de wet Gods geboden? Cat. vr. 94.

Wat is God? Joh. 4: 24; Matth. 5: 48.

Wat is Godsdienst? Godsvereering of verheerlijking van God door een leven in gemeenschap met Hem. Of: Oprechte vereering van God, op zuivere kennis van Hem gegrond en naar Zijn' wil ingericht.

Wat is afgoderij? Cat. vr. 95.

Geef bewijzen van de schadelijkheid van verkeerde be-
grippen omtrent God en Godsdienst. 2 Kron. 33: 1—6; Hand. 17: 24—31; 26: 9—11; Rom. 1: 21; 10: 2.

Vr. 11*. Omdat harmonie en orde in de schepping en
onderhouding der wereld aan éene laatste oorzaak doen
denken. Bel. des gel., art. 1.

Vr. 11**. Wij kunnen door de natuur opklimmen tot
een duister bewustzijn, dat God bestaat; maar toch slechts
onvolkomen eenige eigenschappen Gods, zooals: Zijne
macht, wijsheid en liefde, leeren kennen. Rom. 1: 20.

Vr. 11^c. Ook door het geweten? Rom. 2: 15.

Wat is de natuur en wat is de schepping? De natuur
is de zichtbare schepping. De schepping is de gansche
omvang van al wat uit niet is voortgebracht.

Vr. 11***. Rom. 1: 18—21.

Vr. 11****. Omdat de natuur voor den onreinen,

zondigen en schuldigen mensch zwijgt van genade en verzoening.

Vr. 11°. Welke zaken, tot de zaligheid vereischt, mist de natuurlijke godsdienst? Hij biedt geen middel tot uitdelging der zonde; geene belofte van vergeving; geene beweegredenen tot heiligmaking; geene genadekracht tot verbetering van het leven.

Hoe komt de mensch tot zaligmakende kennis? Door bovennatuurlijke openbaring. Zij is in de H. Schrift vervat.

Wat verstaat men door bovennatuurlijke openbaring? De mededeeling van godsdienstige kennis, welke God den mensch gegeven heeft door hoogere middelen dan die onzer natuurlijke vermogens. Zij is in de H. Schrift vervat. 2 Petr. 1:19.

Hoe kan men de bovennatuurlijke openbaring verdeelen? In: 1. mondelijke, aan personen, van Adam tot Abraham, 2000 jaren; 2. aartsvaderlijke, aan éene familie, van Abraham tot Mozes, 430 jaren; 3. geschrevene of wetsopenbaring, aan één volk, van Mozes tot Christus, 1500 jaren; 4. Christelijke openbaring, aan alle volken.

Welke openbaringen bevat de Bijbel? Aangaande de schepping; de natuur van God, menschen en engelen; de onsterfelijkheid der ziel; de bestemming van den mensch; het ontstaan van het kwaad in de wereld en het verband tusschen zonde en ellende; de ijdelheid van het ondermaansche; de heerlijkheid der geloovigen in den hemel.

Welke profetieën behelst de Bijbel?

Voorzeggingen betreffende J. C.; vervulde voorzeggingen betreffende den Messias, de Joden, vele volken der oudheid; onvervulde profetieën betreffende den staat der Kerk en het Godsrijk op aarde.

Vr. 11****. Dat God de Oorsprong is van al hetgeen onderscheiden van Hem bestaat of van het stoffelijke en geestelijke.

Vr. 11°. Wat is de beteekenis van het 1° der 12 geloofsartikelen? Cat. vr. 26.

Wat zijn engelen? Hebr. 1:14; Ps. 104:4; 103:20, 21.

Wat zijn afgefallen engelen? Judas : 6.

Wie is de overste der afgefallen engelen? Matth. 10 : 25^b; 12 : 24.

Wat zijn de goede engelen voor de geloovigen? Hebr. 1 : 14; Ps. 91 : 11, 12; 34 : 8; Luc. 15 : 10! 1 Petr. 1 : 12^b; Matth. 18 : 10.

Vr. 14^{*****}. Bel. des gel, art. 12^b.

1. Ook nog : Matth. 26 : 53; Luc. 15 : 7.

2^b. Ook nog : Luc. 8 : 12; Hebr. 2 : 16.

12. Ook nog : Ps. 102 : 27, 28; Mal. 3 : 6; 1 Sam. 15 : 29^b.

Vr. 12^a. Waarin moet God al gekend worden? In Zijn Wezen: Spr. 8 : 14; in Zijne Namen: Gen. 32 : 28; Richt. 13 : 18; in Zijne Eigenschappen: 1. Joh. 1 : 5; 4 : 8; en in Zijne Personen: Hebr. 1 : 3.

Wat weet gij van Gods wezen? 1 Tim. 2 : 5; Rom. 11 : 33, Joh. 4 : 24^a; Matth. 5 : 48.

Vr. 12^{*}. De Zijnde, Hij die werkelijk is. Ex. 3 : 24^m.

Vr. 12^b. Waarom draagt God Namen? Ter onderscheiding van de afgoden en ter openbaring van Zijn Wezen.

Welke is Gods heerlijkste Naam? Ex. 6 : 1^b, 2; Jez. 42 : 8^a.

Wat beteekent die naam? Ex. 3 : 14; 6 : 2.

13. Ook nog : 1 Sam. 16 : 7^b; 1 Luc. 16 : 15^a; Gen. 39 : 9^b; Matth. 6 : 31, 32.

Vr. 13^{*}. Menigmaal denken wij alsof God niet van verre onze gedachten kent; menigmaal spreken wij, alsof God, die het cor plant, niet hoort; menigmaal doen wij alsof de oogen des Heeren niet de gausche aarde doorloopen.

14. Ook nog : Ps. 115 : 3^b.

Vr. 14^{*}. Grooter bewijs van Gods almacht dan de schepping is er niet.

Vr. 14^{**}. Uit het wel doordacht. volkomen redelijk uitgevoerd plan van Gods machtsbetoon in de schepping.

Vr. 15^a. Betoont God Zijne liefde ook op onderscheidene wijze? Ex. 34 : 6, 7^a.

Vr. 15*. Luc. 6 : 35. Matth. 5 : 45^l.

Vr. 15**. De heilige verontwaardiging Gods over het afkeurens- en veroordeelenswaardige in het voorwerp Zijner liefde. De toorn Gods is te verklaren juist omdat God liefheeft en dus niet haten kan.

Vr. 15***. De zending van Zijnen Zoon J. C. Joh. 3 : 16.

Vr. 16****. De goddeloozen niet ; want Hebr. 10 : 31 en 12 : 29. Maar de godvreezenden, die voor Gods liefde een geopend oog en hart hebben ; want liefde wordt alleen door liefde begrepen, gewaardeerd en genoten. 1 Joh. 4 : 19.

17. Ook nog : Matth. 19 : 37^m.

Vr. 17^a. Wat verstaat men door Gods Eigenschappen ? De deugden en volmaaktheden, aan het Goddelijk Wezen eigen.

Zijn zij van God zelve onderscheiden ? Neen, zij zijn God zelf. 1 Joh. 1 : 5 ; 4 : 8^b ; Amos 4 : 2^a ; Hebr. 6 : 13.

Hoe worden zij verdeeld of onderscheiden ? Er zijn Eigenschappen, die behooren tot *Gods verstand* : Gods alwetendheid, wijsheid ; tot *Gods wil* : Gods vrijheid, heiligheid, rechtvaardigheid, goedheid, almacht, standvastigheid, waarheid ; en tot *Gods wezen* : Gods eeuwigheid, onafhankelijkheid, eenvoudigheid, overalteenwoordigheid, onveranderlijkheid, zaligheid

Worden de Eigenschappen Gods ook nog anders verdeeld of onderscheiden ? Ja, die van Gods Wezen zijn onmededeelbare en die van Gods verstand en wil zijn mededeelbare Eigenschappen Gods. Gen. 1 : 26^a ; 1 Joh. 3 : 2 ; 2 Petr. 1 : 4.

Geef mij eens eene nadere beschrijving van Gods onmededeelbare Eigenschappen.

Gods *onafhankelijkheid* : Hij is van, bestaat door Zich zelve, Gen. 17 : 1¹ ; Hand. 17 : 25^a ; *eenvoudigheid* : Hij is in alles een in Zich zelve, zonder samenstelling van verscheidene deelen of zaken ; Deut. 6 : 4 ; *eeuwigheid* : Hij is zonder begin, vervolg of onderscheid van tijd en einde, Ps. 90 : 2 ; 2 Petr. 3 : 8 ; Ps. 102 : 28 ; *overalteenwoordigheid* : Hij is de alomteenwoordige Geest, het

onbeperkte Wezen, Jer. 23 : 23, 24; *onveranderlijkheid*: Hij is de Koning van het onbewegeijk Koninkrijk, Mal. 3 : 6; Jac. 1 : 17; *zaligheid*; Hij is de fontein, de volheid des geluks, 1 Tim. 6 : 15^m.

Is God alleen in Zijn Wezen overalteenwoordig? Neen, ook in Zijne werkingen. Hand. 17 : 27.

Waarom wordt dan zoo bijzonder gezegd, dat God in den hemel is, Jez. 66 : 1^a? Daar vertoont God Zijne heerlijkheid meer dan elders.

Hoe rijmt gij Gen. 6 : 6 en 11 : 5 met Gods onveranderlijkheid? Het eerste is verandering in Gods werk, maar niet in Zijn wil of Wezen. Num. 23 : 19. Het laatste duidt geene verandering aan in Gods wezenlijke tegenwoordigheid, maar in de meerdere of mindere vertooning derzelve.

Waarom noemt gij deze Eigenschappen onmededeelbaar? Omdat er geene de minste gelijkheid van in eenig schepsel is.

Welke zijn de mededeelbare Eigenschappen Gods?

Gods: *wetenschap*, de volmaaktheid Gods, waardoor Hij volmaakt van eeuwigheid alles in Zich weet, Hand. 15 : 18; 1 Joh. 3 : 20; *wil*, de volmaaktheid Gods, waardoor Hij Zijn besluit uitvoert en Zijn bevel openbaart, Jez. 46 : 10; *macht*, de volmaaktheid Gods, waardoor Hij doen kan wat Hem in Zijne wijsheid en liefde behaagt, 2 Kron. 20 : 6; Matth. 19 : 26^l; Ps. 33 : 9; *rechtvaardigheid*, de volmaaktheid Gods, waardoor Hij de bron der zedelijkheid is, die het goede beloont en het kwade straft, Ps. 11 : 7; 5 : 5—7; Hab. 1 : 13; Rom. 2 : 6, 11; *goedheid*, de beminlijkheid Gods omtrent Zijne schepselen, Ps. 4 : 7, 8; Matth. 5 : 45^l; *genade*, de goedheid Gods, waardoor Hij zonder inzicht van 's menschen waardigheid weldoet, Ex. 33 : 19^l, Rom. 9 : 16; *barmhartigheid*, de goedheid Gods, waardoor de zondaar in den genadestaat hersteld wordt, Ex. 34 : 6; Ef. 2 : 4; *lankmoedigheid*, de goedheid Gods, waardoor Hij de straf uitstelt, ter bekeering en overtuiging, Rom. 2 : 4; *hoogheid*, het oppergezag Gods boven alle schepselen, Rom. 9 : 18, 20.

Tot hoe ver strekt zich Gods wetenschap uit? Tot alwetendheid, 1 Joh. 3 : 20¹; Ps. 147 : 4; 139 : 2.

Hoe wordt Gods wil onderscheiden? In den wil van *Gods besluit* of *Gods verborgen wil*, d. i.: Gods eeuwig voornemen, waardoor Hij alles uitvoert in den tijd, Ef. 1 : 11, en in den wil van *Gods bevel* of *Gods geopenbaarden wil*, dien Hij ons tot een' regel voorschrijft, Rom 12 : 2.

Naar welken wil Gods moeten wij ons schikken? Naar beide; naar den eersten in geloof, naar den laatsten in gehoorzaamheid, Deut. 29 : 29.

Hoe ver strekt zich Gods macht uit? Tot almacht, waardoor God alles doet wat Hem naar of in Zijne wijsheid en liefde behaagt, Matth. 19 : 26^b; Ps. 33 : 9.

Wie heeft voor anderen Gods rechtvaardigheid onderzonden? Christus.

Wie zullen haar voor zich zelve ervaren? Alle menschen, òf in Christus òf in zich zelve.

Waarin bestaat Gods goedheid in bijzonderen zin? Ps. 36 : 7; Joh. 3 : 16.

Dus in de uitlating Zijner weldadigheid en liefde jegens Zijne schepselen, de menschen, bovenal Zijne gunstgenooten.

Hoe velerlei genade is er? Er is *algemeene genade*, Hand. 17 : 25ⁱ, 28^a, en *bijzondere* of *zaligmakende genade*, Gen. 6 : 8; Matth. 11 : 25; Luc. 1 : 30; Rom. 3 : 24.

Vr. 18^a. In welke betrekking staat God tot de natuur? Als Schepper en Onderhouder?

Wat is scheppen? Iets voortbrengen uit niets of door eene almachtige daad van een' enkelen wil.

Vr. 18^{*}. Aan de voortdurende betrekking der Scheping tot God, die haar onderhoudt en bestuurt en aan de gemeenschap met God, die daardoor mogelijk is.

Vr. 18^b. Hoe wordt Gods Voorzienigheid onderscheiden? In *onderhouding*, Hebr. 1 : 3^m; *medewerking*, 1 Cor. 12 : 6^b en *regeering*, Ps. 93 : 1. Bel. des. gel., art. 12^a, 13. Cat. vr. 27, 28.

Vr. 19^{*}. In betrekking tot mijn tijdelijk welzijn en eeuwig geluk.

Vr. 19^{**}. Zij zijn betrekkelijk. Wat ons aftrekt van

de hemelsgezindheid, is tegenspoed en daarvan is de zoogenaamde voorspoed maar al te vaak de oorzaak. Wat ons leidt tot de hemelsgezindheid, is voorspoed en daartoe is de zoogenaamde tegenspoed vaak de prikkel. De tegenstelling tusschen voor- en tegenspoed valt eigenlijk weg, als men gelooft. Rom. 8 : 28.

Vr. 20*. Ja zeker. Matth. 10 : 29, 30.

Vr. 20^b. Is dat niet tot oneer van God? Neen, want het is Hem geene oneer, dat Hij die geschapen heeft; Hij behoeft er geene grootere dingen om te verzuimen en Hij voert er dikwijls groote zaken door uit.

Bemoeit God Zich ook met 's menschen vrijwillige daden? Ongetwijfeld. Spr. 16 : 9; 1 Sam. 23 : 26—28; Jac. 4 : 13—17; Spr. 21 : 1; 2 Sam. 17 : 14; 1 Kon. 12 : 15; Luc. 2 : 1; Joh. 19 : 11^a; 1 Sam. 9 : 1—16.

Bemoeit God Zich ook met het zoogenaamde toeval? Spr 16 : 33.

Bewijs dit uit voorbeelden der Bijbelsche geschiedenis. 1 Kon. 22 : 34; Esth. 6 : 1 enz.

Vr. 20^{**}. De mensch is in zoo verre vrij in zijn wil, dat hij een bewustzijn van eene zedelijke verplichting (of een geweten) heeft; maar in zijn doen is hij het volstrekt niet. Spr. 16 : 1, 9; 21 : 1.

Vr. 20^c. Bestuurt God ook de goede en kwade daden der menschen? 1 Kron. 29 : 14; 2 Kron. 30 : 12; Hand. 14 : 27; Gen. 50 : 20. Voorts: Gen. 20 : 37; 1 Sam. 25; Hand. 8 : 1—8.

Beschikt God ook over ons leven en onze lotgevallen? Dan. 5 : 23¹; Hand. 17 : 26, 28^a.

Bewijs dit met voorbeelden uit de Bijbelsche geschiedenis. Jozef, Mozes, Ruth, David, vooral onze Heere J. C. Hand 4 : 27, 28.

Wat moet het geloof aan Gods Voorzienigheid op ons uitwerken? Geduld, Job 1 : 21¹; 2 : 10^m; onderwerping, Lev. 10 : 3¹; dankbaarheid, Gen. 32 : 10; 1 Sam. 30 : 6^b; Rom. 8 : 28^a; voorts: Hand. 27.

Vr. 21^a. Hoe veel Personen zijn in het Goddelijk Wezen? Drie: Vader, Zoon en H. Geest.

Is het woord Drieëenheid Bijbelsch? Ofschoon men het niet vindt in den Bijbel, is het toch aan den Bijbel ontleend. 1 Joh. 5 : 7.

Wat beteekent hier het woord Persoon? Zelfstandigheid, Hebr. 1 : 3^a.

Geef bewijzen voor de Drieëenheid uit het O. en N.T.

Uit het O. T.: Gen. 1 : 26^a; Ps. 33 : 6; 45 : 8; 110 : 1. Uit het N. T.: 1 Joh. 5 : 7; Matth. 28 : 19; 2 Cor. 13 : 13; Matth. 3 : 16, 17.

Zijn de drie personen in het Goddelijk Wezen van elkander afgescheiden of onderscheiden? Zij zijn van elkander onderscheiden.

Is dan niet uitsluitend de Vader de Schepper, de Zoon de Verlosser en de H. G. de Heiligmaker?

Neen, zeker niet. Joh. 1 : 3; Hebr. 1 : 3^m; Col. 1 : 16; Ef. 3 : 9^l; Gen. 1 : 2^l; Ps. 33 : 6^l; Tit. 3 : 4, 5^a; 2 Tim. 1 : 9^a; Tit. 3 : 5, 6; Ef. 2 : 4, 5^a. God de Vader is de Schepper, de Oorsprong, die door den Zoon het werk der Schepping heeft uitgevoerd en van Wie beiden de H. G. uitgaat. De Zoon staat dus in betrekking tot de schepping en heiligmaking, gelijk ook de H. G. tot de schepping en verlossing.

Geef bewijzen voor de Goddelijke natuur en het zelfstandig bestaan van den Zoon en den Geest, onderscheiden van den Vader.

Matth. 28 : 19; 2 Cor. 13 : 13; Joh. 1 : 1-3; 1 Cor. 12 : 11; Joh. 14 : 26; Bel. des gel., art. 8.

Op welken grond erkennen wij Vader, Zoon en H. G. als één God? Cat. vr. 25. Bel. des gel., art. 9.

§ 3. Over den mensch en de zonde.

Vr. 22^a. Wanneer leven wij in de gemeenschap met God? Als wij den eenigen troost in leven en sterven genieten.

Welke is die troost? Cat. vr. 1.

23. Rom. 3:23; Gen. 8:21^c; Bel. des gel., art. 14.

Vr. 23^a. Hoe wordt deze 23^e vraag beantwoord in Cat. vr. 5: Kunt gij dit al volkomenlijk houden?

Wat beteekent hier *al* en *volkomen*? *Al*, wat God in Zijne wet gebiedt; *volkomen*, wat voldoet aan den geheelen eisch van God in Zijne wet.

24. Rom. 5:12^a.

Vr. 24^a. Cat. vr. 7.

Vr. 24^{*}. Adam en Eva. Naar Gods beeld beteekent in ware gerechtigheid en heiligheid. Zij hadden hierin eenige gelijkenis aan God, dat zij redelijke, zich van zich zelve bewuste, onsterfelijke wezens waren.

Vr. 24^b. Wat is er in den mensch nog van Gods beeld? De menselijke geest met vermogens en aanleg, verstandig denken, vermogen om God te kennen (niet de kennis zelve), vrijheid in gebruik en misbruik van krachten en vermogens, heerschappij over de dieren.

En wat is er van verloren gegaan? De onschuld, het ongestoord levensgeluk, de reinheid en klaarheid der Gods-kennis, het vermogen om God te dienen en lief te hebben, de aanschouwing van het Goddelijke en de onsterfelijkheid des lichaams.

Welke beteekenis heeft dus de volstreckte waarheid, dat de mensch Gods beeld verloren heeft? Dat het leven Gods in hem is afgesneden, waardoor hij het vermogen en het genot van de gemeenschap met God ten eenenmale mist.

Vr. 24^{**}. Gen. 2:16, 17.

Vr. 25^a. Wat is de staat der reinheid? De oorspronkelijke toestand des menschen in kennis, gerechtigheid en heiligheid. Col. 3:10; Ef. 4:24.

Wat is het geweten? De overtuigende kracht, die de kennis van goed en kwaad op den geest des menschen uitoefent.

Vr. 25^{*}. Dit is onverklaarbaar; want zij waren beiden rein en de zonde is iets onnatuurlijks, geheel en al onredelijk. Alleen „moedwillige ongehoorzaamheid” kon hen gehoor doen geven aan het »ingeven des duivels.”

Vr. 25**. Omdat het gebod zeer licht was en beiden rein waren.

Vr. 25^c. Cat. vr. 9.

Wat bracht hen ten val? Ongeloof, hoogmoed en zondige lust, door de verleiding in hen verwekt.

Welke waren de gevolgen van den val? Het verlies van Gods beeld; het gevoel der naaktheid; een ontrust geweten; de verdrijving uit het Paradijs; de onderworpenheid aan allerlei rampen en den dood.

Vr. 25***. O ja, God had de overtreding kunnen voorkomen, als Hij maar het gebod in het geheel niet gegeven of den Satan maar elke gelegenheid afgesneden had om met den mensch in aanraking te komen. Maar Adam en Eva konden niet in ware gemeenschap met God leven, als zij niet in de gelegenheid kwamen om in eenheid van wil Hem te gehoorzamen, overeenkomstig hunne bestemming.

Vr. 25^d. Cat. vr. 6.

Vr. 25****. Omdat God den mensch in een staat van zedelijke vrijheid heeft geschapen, waardoor hij de gaven tot eene volkomene gehoorzaamheid aan God bezat. Pred. 7 : 29.

Vr. 26^a. Waarom werden zij uit het Paradijs verdreven? Gen. : 22—24.

Waarom is de dood de bezoldiging der zonde? Omdat door den val het leven Gods in den mensch is afgesneden.

Vr. 27^a. In welke betrekking staat onze verdorvenheid tot de ongehoorzaamheid van Adam? Adam en Eva waren onze stamouders en alzoo de vertegenwoordigers van ons geslacht, zoodat hunne onreinheid zich tot al hunne nakomelingen heeft voortgeplant. Job 14 : 4; Joh. 3 : 6^a.

Vr. 27^b. Ofschoon dus de mensch door de zonde Gods beeld heeft verloren en het leven Gods in hem is afgesneden, is dit oorspronkelijk beeld hem eisch en middel tot de herstelling van zijn' reinen staat.

Vr. 27^b. Wat is de mensch? De mensch, het pronkstuk van Gods schepping op aarde, is een redelijk, zede-

lijk wezen, dat naar het lichaam aan de dieren, naar den geest aan de engelen nabij komt.

Vr. 27**. Gen. 2:7, 20—24; Ps. 139:14; Job 35:11; Matth. 13:28; Gen. 1:31^a; 26, 27.

28. Bel. des gel., art. 15.

Vr. 28a. Wat is de hoogste graad der zonde? Verbreking van Gods gebod.

Wat is eigenlijk verbreking van Gods gebod? Een gebod stellen, dat ten doel heeft zich tegen Gods gebod te stellen.

Vr. 28*. Neen, ook met gedachten.

Vr. 28b. Is er onderscheid tusschen zonde en zonden?

In het algemeen verstaat men door zonde het zondig beginsel, de onreinheid van het hart des menschen. De overtredingen, misdaden, die uit de zonde voortvloeien, zijn zonden of zondige daden.

Hoe velerlei zonde is er? Tweeërlei: erf- en dadelijke zonde.

Hoe komen wij aan de erfzonde? Door *toerekening*, de schuld der zonde, Rom. 5:19; 1 Cor. 15:22; en door *overerving*, de smet der zonde, Job 14:4; Ps. 51:7.

Wat is de schuld der zonde? De onderworpenheid aan de straf, om Adams zonde, Rom. 5:18.

Wat is de smet der zonde? De inklevende verdorvenheid des menschen, Gen. 8:21^c; Joh. 3:6; Rom. 6:12, 13.

Welke zijn de gevolgen der zonde in dit leven? Rom. 6:21; Joh. 8:34; Jez. 57:21.

Geef bewijzen uit de Bijbelsche geschiedenis. Gen. 3:10; 4:13, 14; 42:21; Richt. 1:6, 7; 1 Kon. 21:27.

Staan de rampen altijd duidelijk in verband met het zedelijk bestaan des menschen? Zoo oordeelden de vrienden van Job en ook de Joden in Jezus' dagen. Maar Jezus wederspreekt dit, Lucas 13:1—5; Joh. 9:3.

Cat. vr. 10.

Vr. 28**. Neen, ook als wij iets doen of niet nalaten wat God verbiedt. Overtreding is zonde; maar tekortkoming ook.

Vr. 28***. Naarmate van het beginsel waaruit, van

het doel waarmede, van de omstandigheden waarin en van het licht waaronder wij zondigen, verzwaart of verlicht de schuld, die op de zonde rust, Jac. 4 : 17; Luc. 12 : 47; 48.

Vr. 28^d. Wat is de wet van God? De openbaring van Gods wil.

29. Cat. vr. 4.

Vr. 29^a. Wat noemt de Heere Jezus het eerste, wat het tweede gebod? Het eerste eischt de liefde tot God boven alles; het tweede de liefde tot den naaste als zich zelve.

Hoe kan Jezus het eerste gebod het groote noemen, als het tweede hieraan gelijk is? Het eerste is de grondslag der gehoorzaamheid aan Gods bevelen. De eisch geldt voor beide geboden gelijkelijk.

Wat verstaan wij hier onder de wet en de profeten? Ten tijde van Jezus onderscheidde men, naar Ezra's verdeling, drie hoofddeelen in de verzamelde Schriften des O. V.: de wet, de profeten en de Hagiógrapha of heilige Schriften. De vijf boeken van Mozes waren de wet; Jozua, Richteren, de twee boeken van Samuel en de Koningen waren de oude of eerste profeten; de boeken der profeten, behalve Daniël, waren de laatste profeten; het Boek Job, de Psalmen, de boeken van Salomo, Ruth, Klaagliederen, Esther, Daniël, Ezra, Nehemia en de twee boeken der Kronieken waren de Hagiógrapha of heilige Schriften.

30. Cat. vr. 92, 93.

Vr. 30^a. Hoe noemt men deze wet? De zedewet.

Vr. 30*. Om haar te gehoorzamen en door het gebrek hierin de overtuiging te wekken, dat de mensch niet door de werken der wet gerechtvaardigd wordt, en om door de heiligheid der wet den mensch tot zelfkennis en behoefte aan verlossing op te leiden.

Vr. 30^b. Welke wetten Gods aan Israël zijn afgeschafft? De ceremoniële en burgerlijke wetten, Hand. 15 : 10; Gal. 5 : 2, 3.

Vr. 30**. Door hen die in Christus gelooven, als een' regel van dankbaarheid, tot verheerlijking van God. Bel. des gel., art. 25.

Vr. 30^c. Cat. vr. 114, 115.

31. Ook nog: Jac. 3 : 2.

Vr. 31*. Omdat al Gods geboden onderdeelen zijn van één groot gebod: de liefde, Jac. 2 : 10.

Vr. 31^b. Cat. vr. 96—114.

Wanneer gaf God aan Israël Zijne wet? 50 dagen na Israëls uittocht uit Egypte.

Heeft God aan Israël ook voorschriften gegeven, die op ons geene betrekking hebben? Ja, ceremoniële en burgerlijke.

Hebben de Israëlieten God wel eens willen voorstellen onder het beeld van iets, dat onder op de aarde is? Ja, kort na de wetgeving door het gouden kalf.

Wie vloekte zijn' naaste? Simeï vloekte David.

Wie verbonden zich met vervloeking tot een boos voor-nemen? Meer dan veertig Joden tegen Paulus, Hand. 23: 12.

Welk godvruchtig man zocht, met vervloeking van zich zelve, eene allerschandelijkste leugen te bevestigen? Petrus, toen hij den Heer verloochende.

Wie heeft met een' lichtvaardigen eed zichzelve en anderen groot leed berokkend? Jetha, door zijne gelofte, toen hij tegen Ammon ten strijde trok.

Wat deed de Heer Jezus eens op een' Sabbathdag, dat door de Farizeën kwalijk genomen werd? Zijne discipelen plukten aren, terwijl zij door het gezaaide gingen en Jezus verdedigde hen hierover, Matth. 12 : 1 enz.

Wat was eene Sabbathreis en een Sabbathjaar? De geringe afstand, dien men op Sabbath mocht afleggen, Hand. 1 : 12, was eene Sabbathreis. Een Sabbathjaar was het zevende jaar; men bezaaide en bebouwde het land niet (Lev. 25 : 1—7) en ontsloeg de schuldenaars en slaven. Het was het jaar der vrijlating.

Geef voorbeelden uit de Bijbelsche geschiedenis van kinderen, die hunne ouders

a) eerden en wier ouderliefde blijkbaar gezegend werd.

b) niet eerden en die om hun wangedrag gestraft zijn.

a) De kinderen van Jonadab, de Rechabieten, Jer. 35. —

b) De zonen van Eli, 1 Sam. 4.

Wat zegt de apostel Johannes van dien, die zijn' broeder niet liefheeft? 1 Joh. 3 : 14^b, 15^a.

Wat heeft Mozes den Israëlieten toegelaten wegens de hardigheid hunner harten? Om een' scheidbrief aan de vrouw te geven.

Waaruit komt alle zonde met woord en daad voort? Uit de begeerlijkheid, Jac. 1 : 15.

Toen in enkele voorbeelden uit de Bijbelsche geschiedenis aan, waartoe de begeerlijkheid leidt. Gen. 3 : 6, Joz. 7 : 21; 2 Sam. 11 : 2; 1 Kon. 21 : 2.

§ 4. Over de ellende door de zonde.

Vr. 32. Cat. vr. 2, 3, 7.

33. Ook nog: Ps. 51 : 7; Job. 14 : 4.

Vr. 33*. Aan het zinnelijk-zondige in den mensch of de verdorvenheid zijner natuur, de neiging tot de overtreding van Gods gebod. Hiertegenover staat de heerschappij van den geest door de kracht der wedergeboorte uit den H. G. Uit het vleesch geboren beteekent, dat het hart de bewaarplaats kan worden genoemd van de kieren van allerlei ongerechtigheid.

Vr. 34. Cat. vr. 8.

Vr. 34**. De natuurlijke mensch is afkeerig van het geestelijke of het goddelijke en openbaart onomwonden zijne vijandige gezindheid tegen God.

Vr. 34**. Ef. 4 : 18, 19.

Vr. 35^a. Wat beteekent Rom. 3 : 20^l: *Door de wet is de kennis der zonde*? Dit beteekent niet, dat er noodzakelijk overtreding moet zijn, waar eene wet is. Immers Christus, geworden onder de wet (Gal. 4 : 4), heeft geene zonde gekend (2 Cor. 5 : 21) of gedaan (1 Petr. 2 : 22). Maar het wil zeggen: dat overtreding alleen denkbare wordt door het bestaan der wet, omdat het menschelijk hart gezind is in strijd met haar te handelen.

Vr. 36^a. Hoe zijn van nature het verstand, de wil, de hartstochten en de wandel des menschen? Het *verstand*: Ef. 4 : 18^a; de *wil*: Rom. 8 : 7; de *hartstochten*: Judas: 12; de *wandel* Tit. 3 : 3.

Vr. 36^b. De oorzaak der zonde ligt in het hart en de aanleiding, die haar tot overtreding maakt, in de wet.

Vr. 37^a. Zij, die leven naar de begeerlijkheden van het onrein, verdorven, Gode vijandig hart, hetzij zij brave; hetzij zij slechte menschen zijn. Rom. 8 : 7^a.

Vr. 37^b. Neen, in de H. Schriften beteekent het woord dood òf de lichamelijke (Luc. 2 : 26) òf de geestelijke (Joh. 5 : 24) òf de eeuwige dood (Joh. 8 : 51.)

Vr. 37^c. Wat is de lichamelijke, geestelijke en eeuwige dood? De *lichamelijke dood* is de scheiding van lichaam en ziel; de *geestelijke dood* is de scheiding van Gods gunst (Jez. 59 : 2) en de onmacht in de zonde (Ef. 2 : 1); de *eeuwige dood* is de onherstelbare scheiding van Gods gemeenschap (Openb. 14 : 11).

In welken zin is bij den val de bedreiging vervuld: Gen. 2 : 17? In dien zin, dat het leven Gods in den mensch werd afgesneden, waardoor zijn lot de *geestelijke dood* werd, die hem onderwierp aan den *lichamelijken dood* en in gevaar bracht voor den *eeuwigen dood*.

Vr. 38. Cat. vr. 11.

Vr. 38^a. Omdat zij aan het heilig misnoegen Gods over hunnen zondigen staat onderworpen zijn.

Vr. 38^b. Hij is verstoken van den vrede des gemoeds door de inspraak van het geweten of de bewustheid der zedelijke verplichting en onderworpen aan de natuurlijke of door Gods hand kastijdende en bepaalde gevolgen, welke de zonde na zich sleept.

Vr. 38^c. Ja, Adam en Eva in het Paradijs; Kain in zijne omzwerving; David in het zwaard over zijz huis en anderen.

Vr. 39^a. Weet gij ook voorbeelden uit den Bijbel van dezulken, die het rechtvaardig oordeel Gods hebben ondergaan? Ja, de rijke man in de gelijkeis, Luc. 16 : 23, en Judas, Hand. 1 : 25¹.

Vr. 39*. Ook nog: Pred. 12 : 14.

Vr. 40^b. Hoe hebben wij ons die beelden voor te stellen? Als figuurlijke voorstellingen van den toestand des zondaars in de hel, waarbij wel dient opgemerkt te worden, dat het beeld altijd beneden de werkelijkheid staat.

Zouden die beelden ook eene bepaalde beteekenis hebben? Ongetwijfeld. Zoo stelt de *buitenste duisternis* het volslagen gemis voor van de gemeenschap met God, die een licht is en in Wien gansch geene duisternis is; de *weening en knersing der tanden* den toestand der volslagen wanhoop; het *onuitblusschelijk vuur* de eeuwigdurende straf en de *worm die niet sterft* de onvergankelijke knaging van de beschuldigingen des gewetens.

41. Ook nog: Dan. 12 : 2.

Vr. 41^a. Heeft Jezus ook iets gesproken, dat de eeuwige pijn bewijst? Ja, behalve door de evengemelde beelden spreekt Hij die uit in Matth. 26 : 24. Kwam die mensch dus eenmaal uit de eeuwige pijn, dan ging hij in het eeuwige leven en zou het hem wel goed zijn, dat hij geboren was geweest.

Maar wat beteekenen dan uitdrukkingen als Gen. 6 : 3^m? Mijne lankmoedigheid, waardoor Ik zondaren bestraf, berisp, waarschuw en vermaan om hen tot boetvaardigheid te bewegen, zal een einde nemen. Als de genadetijd voorbij is, houdt Gods Geest op met den mensch te twisten.

Vr. 41*. Luc. 16 : 26.

Vr. 43a. Cat. vr. 91, 62.

44. Ook nog: Joh. 3 : 6^a; Jer. 13 : 23.

Vr. 45*. De oorzaak der zonde ligt dus niet in de wet, maar in het hart.

Vr. 45^b. Cat. vr. 7.

Hoe openbaart zich de verdorven aard des menschen? Als zonde: a) in gedachten, Rom. 7 : 7^b; Matth. 5 : 28; b) in woorden en in werken tegen God, onzen naaste en ons zelve; c) door verzuim, overtreding en gebrek aan het beginsel der liefde.

Hoe groot is onze verdorvenheid? Rom. 7 : 18; 8 : 7^a. Cat. vr. 5, 8. Bel. des gel., art. 14.

46. Ook nog: Rom. 3 : 10—12. Bel. des gel., art. 15.
 Vr. 46*. Neen; maar dat hij, op zichzelf beschouwd, afgezien van hetgeen Gods genade hem bereidt, ten verveeren gaat.

Vr. 47^a. Cat. vr. 56.

Waarvan moeten wij verlost worden? Van *onze schuld*, door de vergeving onzer zonden, en van *onze onreinheid*, door de hernieuwing van ons hart.

§ 5. Over den Zoon van God, onzen Heer Jezus Christus.

Vr. 48. Cat. vr. 12—25.

48. Bel. des gel., art. 16, 17.

49. Bel. des gel., art. 10.

Vr. 49^a. Waarom heet Jezus de Zoon van God? Joh. 5 : 26; Col. 1 : 15; Hebr. 1 : 3; Col. 2 : 9.

Bewijs mij de Godheid van Jezus. Zij is te bewijzen uit Zijne Goddelijke *namen*: Jer. 23 : 6; 1 Joh. 5 : 20; *eigenschappen*: Micha 5 : 1¹; *werken*: Ps. 33 : 6; Joh. 1 : 3, Ef. 3 : 9¹, Col. 1 : 16, Hebr. 1 : 3^m; *eer*: 2 Cor. 13 : 13, Matth. 28 : 19, Joh. 5 : 23, 1 Joh. 2 : 23.

Vr. 49*. De naam Jezus (Hebr.: Jozua, Jehova is hulp of helper) beteekent Behouder, Zaligmaker. Matth. 1 : 21.

Vr. 49^b. Cat. vr. 29, 30.

Wie zoeken hunne zaligheid bij: *a*) de heiligen, *b*) zich zelve, *c*) ergens elders? *a*) De Roomsche-Katholieken; *b*) de eigengerechtigten; *c*) de Heidenen, Joden en Mahomedanen.

Is Jezus de eenige Zaligmaker? Hand. 4 : 12; 1 Tim. 2 : 5.

Maar is Jezus dan wel een volkomen Zaligmaker? Hebr. 7 : 24, 25.

Vr. 49^{**}. De Christus, omdat Hij de Gezalfde, de Koning Israëls is; de Zoon van God, omdat Hij Zijnen oorsprong heeft *uit*, deelgenoot is aan de natuur *van* en in de innigst denkbare gemeenschap leeft *met* den Vader.

Vr. 49^c. Cat. vr. 31.

Wat beteekent de zalving van Christus? Dat Hij door den Vader verordineerd en bekwaamd is tot den hoogsten Profeet, den eenigen Hoogepriester en den eeuwigen Koning. Spr. 8 : 23; Hand. 10 : 38^a. Men zou ook kunnen antwoorden: dat Hij naar Zijne God- en menschheid verordineerd (Spr. 8 : 23) en bekwaamd (Hand. 10 : 38^a) is tot Middelaar.

Met welke gaven is Hij gezalfd? Met *wijsheid*: (Matth. 7 : 28, 29); *macht*: Luc. 24 : 19); en *heiligheid*: (Luc. 1 : 35; Joh. 8 : 46; Hebr. 7 : 26).

Tot welke ambten is Hij gezalfd? Tot *Profeet*: Deuter. 18 : 15; Jez. 61 : 1-3; Hand. 16 : 14; 1 Petr. 1 : 11; Joh. 17 : 6; Jez. 59 : 21; *Priester*: Ps. 110 : 4; Hebr. 9 : 14; 1 Petr. 2 : 24; Hebr. 10 : 14; Joh. 17 : 24; Rom. 8 : 34¹; 1 Joh. 2 : 1, 2; en *Koning*: Ps. 2 : 6; 43 : 3; Joh. 10 : 28, 29; 18 : 36; Luc. 1 : 33; 1 Cor. 15 : 25.

Waarom wordt gij een christen genaamd? Cat. vr. 32. Ook: omdat ik der zalving van Christus deelachtig ben, 1 Joh. 2 : 20, 27; 1 Petr. 2 : 9.

Wat is de Godheid en wat is de menschheid van Christus? Hij is eenswezens met den Vader: Joh. 10 : 30; 1 Joh. 5 : 20; en met den mensch, uitgenomen de zonde: Hebr. 4 : 15; 2 : 14; 1 Tim. 2 : 5.

Hoe kon de mensch Jezus zonder zonde zijn? De zonde is niet eene wezenlijke, maar bijkomstige eigenschap in de menschelijke natuur. Luc. 1 : 35; Gal. 4 : 4.

Is Jezus Godheid niet in de plaats van Zijne ziel? Neen, want Hij heeft in Zijne ziel geleden, Matth. 26 : 38.

Hoe noemt men den door beide naturen vereenigden Persoon? Den Godmensch. 1 Tim. 3 : 16; Jez. 7 : 14.

Wat beteekent de naam Immanuel? God met ons.

Hoe is de vereeniging der God- en menschheid van Christus tot eenigheid des Persoons van den Godmensch geschied?

Door aanneming van de menschelijke natuur tot den Goddelijken Persoon. Filipp. 2 : 7.

Vr. 50^a. Hoe noemde Jezus Zich zelve? De Zoon des mensen. Dan. 7 : 13.

Vr. 50*. Hij heet *het Woord*, als Degene, door Wien de Vader Zich geopenbaard heeft aan de wereld, Joh. 1 : 14; *het beeld van God*, omdat de Vader Zich in den Zoon te zien geeft aan de wereld, Col. 1 : 15; *Gods eigen*, eeniggeboren Zoon, omdat Hij *van nature*, volstrekt alleen in die betrekking tot den Vader staat, dat Hij naar Zijne Godheid aan den Vader gelijk is; Rom. 8 : 32; Joh. 3 : 16.

Vr. 50^b. Cat. vr. 33.

Wordt Jezus in den Bijbel ook zoo genoemd? Ja. Joh. 1 : 14, 18; 3 : 16, 18; 1 Joh. 4 : 9.

Hoe wordt Hij als Zoon nog anders genoemd? *De Zoon des Allerhoogsten*: Luc. 1 : 32; 8 : 28; *de geliefde Zoon*, Matth. 3 : 17; 17 : 5; 2 Petr. 1 : 17; Luc. 20 : 13; *de eigen Zoon*: Rom. 8 : 32; *de Zoon over Zijn eigen huis*: Hebr. 3 : 6.

Vr. 50**. Ook nog: 1 Joh. 5 : 20.

Vr. 50^c. Welke is de personeele eigenschap van Christus? Ps. 2 : 7; Spr. 8 : 24.

Vr. 50***. Niet door den Vader geschapen noch geworden noch voortgebracht, was de Zoon van God in den beginne bij God en aan den Vader gelijk. Ook nog Joh. 8 : 58^l.

Vr. 50****. Ja, zoo leert ons het geheele N. T. Hem kennen; overal spreekt en handelt Jezus naar Zijn woord: Joh. 10 : 30.

Vr. 51*. Door de roeping van Abraham; de Mozaïsche wet; den offerdienst; het koningschap in Israël; de werkzaamheid der profeten; de ballingschap in Babel en de prediking van Johannes den Dooper. — De volheid des tijds is de vervulling van den tijd der voorbereiding tot de verschijning van Christus. — Ook nog: Gen. 49 : 10; Hagg. 2 : 10; Dan. 9 : 24.

Vr. 51***. Niet als een' eigenlijk gezegden aardschen Koning; maar men had aangaande Hem onbestemde, verwarde, benevelde verwachtingen van aardsgezinden aard.

52. Ook nog: Hebr. 4 : 15; 1 Joh. 3 : 5^b. Bel. des gel., art. 18, 19.

Vr. 52*. Jezus is geheel in den toestand der menschen

ingegaan om zich geheel te verbroederen met hen, die Hij wilde verlossen en om, één met hen geworden, hunne lasten te kunnen dragen, hunnen strijd te kunnen begrijpen en hunnen jammer te kunnen wegnemen.

Vr. 52^b. Cat. vr. 15—19.

Vr. 52^{**}. Ook nog: Matth. 26 : 64. Hij noemde Zich de Zoon des menschen, om Zich aan te duiden als de profetisch aangekondigde Messias, de Koning Israëls.

Vr. 52^{***}. Ja, bij de verzoeking in de woestijn. Ook is Hij later menigmaal in toestanden en omstandigheden geweest, die Hem in verzoeking brachten om iets te doen, dat voor Hem zonde zou geweest zijn; b. v. in Gethsémané en op Golgotha om door een wonder Zich zelve te helpen; ook toen de schare Hem tot Koning wilde uitroepen.

Vr. 53^a. Waaruit blijkt de rijkdom van Gods genade in de zending van Zijnen Zoon? Vcoreerst daaruit, dat de zondaarswereld Gods liefde geheel had verbeurd; vervolgens daaruit, dat zij niets kon doen om hare verzoening met God te bewerken; daarna daaruit, dat God wist wat Zijn Zoon tot het volbrengen van het verlossingswerk zou moeten lijden; eindelijk daaruit, dat God de onwilligheid der zondaren kende om de aangeboden hand der verzoening aan te nemen.

54. Ook nog: Bel. des gel., art. 20.

Vr. 55^a. Wat verklaarde Jezus van Zijne Goddelijke zending? Joh. 5 : 36^b; Matth. 11 : 1—5.

Waaruit wordt Zijne Goddelijke zending bewezen? Joh. 10 : 25, 38; Matth. 3 : 17; Joh. 13 : 19; 14 : 29; 2 : 18—22; Matth. 12 : 38—40; Rom. 1 : 4; 1 Cor. 15 : 14; Joh. 7 : 16, 17.

Wat is zalig maken? Verlossen van het hoogste kwaad en brengen tot het hoogste goed.

Waarvoor maakt Jezus zalig? Door *verdiens*te, Hebr. 5 : 9; en door *toepassing*, Joh. 10 : 28.

Vr. 56^{**}. God heeft Hem, omdat Hij Zich zoo diep vernederd heeft, de heerschappij en de macht over alle vleesch gegeven.

Vr. 56^c. Cat. vr. 34—36.

Vr. 58^a. Hoe is Jezus, naar 1 Cor. 1 : 30, de Ver-

vuller van al onze behoeften? Door de zonde is bij den mensch het licht der Godskennis verduisterd en zijn zondaarsbehoefden ontstaan. Christus wijsheid geneest de verstandsverblindings; Christus gerechtigheid neemt de schuld weg; Christus heiligmaking verdrijft de verdorvenheid; Christus verlossing vernietigt lijden en dood.

Hoe is Jezus ons: *a)* tot wijsheid; *b)* tot rechtvaardigheid; *c)* tot heiligmaking; *d)* tot verlossing geworden? *a)* Hij is onze Leeraar, Joh. 8 : 12; *b)* door hem verkrijgen wij de vergeving der zonde, Ef. 1 : 7; *c)* Christus maakt ons vrij van de heerschappij en macht der zonde, Joh. 1 : 33; *d)* Christus doet ons eenmaal deelen in de volkomene verlossing, Hebr. 7 : 25.

Waartoe dient ons Jezus voorbeeld? Tot opheldering van Zijne leer; tot versterking van den indruk Zijner voorschriften; tot aansporing ter navolging. 1 Joh. 2 : 6; 1 Petr. 2 : 21; Filipp. 2 : 5.

Voor wie heeft Jezus een voorbeeld nagelaten? Joh. 13 : 15; 1 Petr. 2 : 21; 1 Joh. 2 : 6.

58. Ook nog: Matth. 11 : 28.

Vr. 59^a. Waaruit kan de vrees desnietteenstaande bij sommigen ontstaan, dat de Heere hen niet zal aannemen? Uit onkunde aangaande het doel van Jezus komst; ook uit verslagenheid des harten door een diep schuldbesef; ook uit gebrek aan oprechtheid, waardoor het hun meer te doen kan zijn om de rechtvaardiging dan om de heiliging, zoodat zij niet volkomen bereid zijn om afstand te doen van alle ongerechtigheid.

Vr. 60^a. Hoe kunt gij die vraag nog anders beantwoorden? Jezus is de Zaligmaker van zondaren door Zijne leer; door Zijn voorbeeld; door Zijn gehoorzaam lijden en sterven; door Zijne opstanding en heerlijkheid in den hemel. 1 Cor. 1 : 30.

Wat hebben wij aan Jezus leer? Hij is de hoogste Leeraar, die ons den ganschen raad Gods tot zaligheid volkomen heeft geopenbaard. Joh. 8 : 12; Matth. 23 : 8^b.

Waarin heeft Jezus ons het volmaakte onderricht gegeven? In de kennis *van God*, 1 Joh. 5 : 20; *van onze*

bestemming tot een eeuwig leven, 2 Tim. 1 : 10^b; en *van den weg om tot die bestemming te geraken*, Joh. 14 : 6; Matth. 7 : 24—27.

Hoe kon Hij zulks? Omdat Hij *Gods Zoon* is, Joh. 1 : 18, en *Gods beeld op aarde* was, Col. 1 : 15^a; Joh. 14 : 9.

Vr. 62^a. Behoorde Jezus verblijf op aarde van Zijne opstanding tot Zijne hemelvaart dan niet tot Zijn openbaar leven? Neen, want Hij heeft wel aan Zijne discipelen, nadat Hij geleden had, Zich zelve levend vertoond, met vele gewisse kenteekenen, veertig dagen lang; maar niet aan Zijne vijanden.

Vr. 62^a. Cat. vr. 37—41.

63. Ook nog: Filipp. 2 : 8.

Vr. 63^a. Hoe kan Jezus zondaren zoo liefhebben, daar zij als zondaren zoo weinig aantrekkelijks voor Hem kunnen hebben? Omdat zij naar het beeld Zijns Vaders geschapen en alzoo van Gods geslacht zijn; zij zijn dus nog altijd kinderen, maar verloren, ontaarde, booze kinderen Zijns Vaders.

Vr. 63^b. Was Jezus ook alwetend? Neen; juist omdat Hij, de Zoon van God, mensch was geworden, wist Hij, *als mensch* evenmin alles als wij. Joh. 11 : 34^m, Marc. 13 : 32.

Vr. 63^{**}. Ja, want: 1°. Hij is niet door Zijn lijden en sterven overvallen, maar heeft het stellig voorzien en voorzegt; 2°. Hij had Zich aan het gevaar kunnen onttrekken of Zich uit de handen Zijner vijanden kunnen verlossen; 3°. Hij heeft tot op het laatste oogenblik de meest volkomene bereidvaardigheid bewezen om te lijden naar Zijns Vaders wil.

Vr. 63^{***}. Men leze en vergelijk ook nog Ps. 8:22; Jez. 53; Dan. 9.

Vr. 63^f. Welke zijn de zeven kruiswoorden? Luc. 23 : 34, 43; Joh. 19 : 26^l, 27^m; Matth. 27 : 46^l; Joh. 19 : 28^l, 30^m; Luc. 23 : 46^m.

Vr. 64^{*}. God heeft Hem als een' zondaar behandeld, alsof Hij geheel en al zonde, de zonde in eigen persoon was.

Vr. 64^{**}. Gal. 3 : 10, 13. Bij de Romeinen, die geen hunner burgers, maar alleen slaven en boosdoeners kruisigden, was de kruisdood de schandelijkste straf. Voor de Joden was het hangen aan den kruispaal een teeken, dat de gehangene Gode een vloek was. Alleen door den kruisdood dus kon Jezus het ware Offerlam tot verzoening voor de zonde Zijns volks zijn. Cat. vr. 39.

Vr. 64^c. Waar leest men het verhaal van Jezus lijden en sterven? Matth. 26, 27; Marc. 14, 15; Luc. 22, 23; Joh. 13, 18, 19.

Vr. 64^c. Cat. vr. 42—44.

65. Ook nog: Cat. vr. 40; Rom. 3 : 25, 26.

Vr. 67^a. Wat is de rechtvaardigmaking? Vrijspreken van straf en schuld en recht geven op het eeuwige leven. Rom. 4 : 7; 5 : 19.

Vr. 67^{*}. Die daad Gods, waardoor Hij ons onze overtredingen niet toerekent en ons beschouwt en behandelt alsof wij Zijnen wil hadden volbracht, zoodat Hij dus ons ook vrijspreekt van alle schuld.

Vr. 67^b. Cat. vr. 56.

Vr. 67^{**}. Bel. des gel., art. 21. Afstand te doen van onze vijandige gezindheid tegen God, zoodat wij in vrienden Gods veranderd worden. 2 Cor. 5 : 19; Rom. 5 : 9, 10.

Vr. 67^c. Is er ook van eene andere verzoening sprake? Ja, ook van de verzoening of bedekking van onze zonden, 1 Joh. 2 : 2; 4 : 10; Rom. 3 : 25.

Vr. 67^{***}. In de even aangehaalde teksten wordt gesproken van de bedekking der zonde met het zoenoffer van Christus.

Vr. 97^d. Waardoor is de verzoening verworven? Door de voldoening van Christus.

Waarin bestaat de voldoening? In *het volbrengen van de wet*, Rom. 5 : 19; en in *het lijden van de straf*, Jez. 53 : 5. Men kan ook zeggen: in dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid.

Is door de voldoening de verzoening mogelijk of zeker? Zij is dadelijk, volstrekt en personeel. 2 Cor. 5 : 19.

Wie genieten de verzoening of de vrucht van Christus

voldoening? Zijn *volk*, Matth. 1 : 21^b: Zijne *schapen*, Joh. 10 : 11; of Zijne *gemeente*, Hand. 20 : 28.

Wie mogen zich de voldoening van Christus tot hunne verzoening toeëigenen? Die Hem aannemen als verdienende (Tit. 2 : 14), werkende (Joh. 12 : 24), bewegende (2 Cor. 5 : 14, 15) en voorbeeldige (Rom. 6 : 5) oorzaak van hun geestelijk leven.

Vr. 67****. Neen, niet aan Gods, maar aan 's menschen zijde is de vijandschap. Wij zijn Gods vijanden; maar God is geenszins onze vijand. Niet Gods vijandschap tegen den mensch, maar Gods gerechtigheid en heiligheid eischt voldoening, die Hij zelf schenkt in het zoenoffer van Christus.

Vr. 67^e. Waarom is Jezus eene verzoening voor onze zonde? Omdat Hij heeft voldaan aan den eisch der Goddelijke gerechtigheid. Jez. 53 : 4.

Hoe worden Christus verdiensten de onze? Door *toerekening*, Rom. 3 : 24, en door *aanneming*, Filipp. 3 : 9.

Vr. 68. Wie ontkennen de opstanding des Heeren? De atheïst; hij ontkent het bestaan van God en dus ook van Jezus. De deïst; hij erkent wel God als Schepper, maar niet als Onderhouder der wereld; daarom beweert hij: de werkeloze God mag geene wonderen doen. De pantheïst; hij loochent, dat er een persoonlijke God is; daarom zegt hij: de in en door de wereld gebonden en niet onafhankelijke God kan geene wonderen doen. De empirist; hij onderwerpt zich alleen aan de ervaring; daarom geeft hij voor: de opstanding van een' doode is in strijd met de ervaring. Andere ongeloofigen zeggen: Jezus opstanding en gevolgelijk ook Jezus verschijningen aan de discipelen waren niet lichamelijk, maar geestelijk.

Sommige bestrijders van het Christendom beweren, dat Jezus niet werkelijk gestorven is, zoodat dan het Christendom zijn ontstaan dus te danken zou hebben aan eene vergissing en niet aan een wonder.

Hoe verklaren dan sommige ongeloofigen de opstanding van Christus? Zij stellen het verhaal van Jezus opstanding voor òf als eene *mythe*, een ver dicht verhaal, dat op

waarheid gegrond is, òf als een *visioen*, een gezicht, als vrucht eener opgewonden verbeelding of van een' ecstasischen, hoogst verrukkenden geestestoestand.

Zou zij dan werkelijk geen visioen kunnen zijn? Dit is zielkundig onmogelijk; omdat de discipelen geheel ontmoedigd, ten diepste nedergeslagen en dus voor eene opgewonden verbeelding volstrekt onvatbaar waren. Bovendien kan er geen visioen plaats hebben omtrent eene zaak, waarmede de geest zich niet bezig houdt. Bekend is het toch, dat de discipelen er volstrekt niet aan gedacht hebben, dat de Heere zou opstaan. Hoe zou dan één hunner, hoe zouden dan 10, 11, ja meer dan 500 broederen op eenmaal op hetzelfde oogenblik Jezus hebben kunnen zien — in hunne verbeelding?

Vr. 68*. Zij wordt bewezen: *a)* uit de verschijningen van Jezus aan Zijne discipelen; want daarop rust hun geloof aan Zijne lichamelijke opstanding; *b)* uit het bestaan en de voortdoring der Christelijke Kerk; want zij heeft haar ontstaan aan het geloof aan Jezus opstanding en hare bescherming en bewaring onder de hevigste vervolgingen aan den levenden Zaligmaker te danken; zoodat zij, in onderscheiding van alle andere godsdiensten, op een' levenden Heer is gebouwd; *c)* uit de verhalen der Evangeliën en uit de brieven der apostelen, die de opstanding van Christus plaatsen op den derden dag na Zijn sterven (1 Cor. 15 : 4); *d)* uit de heiliging van den eersten dag der week tot den Christelijken rustdag (Joh. 20 : 26; 1 Cor. 16 : 2; Hand. 20 : 7); *e)* uit de standvastige belijdenis der discipelen, die de hevigste vervolgingen, ja zelfs den smartelijksten dood niet hebben ontzien; *f)* uit de boosheid van de vijanden des Heeren; want anders zouden zij eenvoudig den spot gedreven hebben met de dwaze opgewondenheid der discipelen; *g)* uit de nalatigheid van de bestrijders der lichamelijke opstanding van Jezus; want zij zouden anders wel een onderzoek naar zijn lijk hebben ingesteld om het geloof aan Jezus opstanding te kunnen wederspreken.

Vr. 68^b. Waar leest men het verhaal van Jezus op-

standing? Matth. 28; Marc. 16; Luc. 24; Joh. 20.

Vr. 68**. In Jezus opstanding ligt de grond: a) *van ons geloof in Hem*, 1 Cor. 15:14—19; b) *van ons vertrouwen op Hem*, Rom. 4:25; 1:4; c) *van onze gemeenschap met Hem*, Rom. 14:9; d) *van onze hoop op Hem*, 1 Petr. 1:21; e) *van onze zaligheid tot Hem*, Openb. 1:18.

Vr. 68c. Cat. vr. 45.

Vr. 68***. Ook nog: Joh. 2:21.

Vr. 69a. Cat. vr. 46.

Waarom wordt deze vraag in den Catechismus toch gedaan? Omdat er toen onder de Lutherschen waren, die beweerden, dat Jezus niet alleen naar Zijne Godheid, maar ook naar Zijne menschheid, overalteenwoordig is. Zij beweerden, dat het lichaam des Heeren, toen het tot boven de wolk was opgevaren, uit elkander gedreven is en zich in het gansche heelal verspreid heeft. Zij werden Ubiquitisten genoemd.

Cat. vr. 47—49.

Vr. 70*. Hand. 2:16—18. Alle vleesch, zonder onderscheid van geslacht, leeftijd, rang of stand deelt in het heil van de bedeeing des H. G., welke eene voortdurende gebeurtenis is.

Vr. 70**. Zoo lang Jezus in vernedering was, was Hem nog niet gegeven alle macht in hemel en op aarde (Matth. 28:18), welke Zijn deel is geworden door Zijne verhooging in den hemel. Zoo lang Jezus bij de Zijnen was, hadden zij geen' Plaatsvervanger voor Hem noodig en waren zij al te zeer onder den indruk Zijner lichamelijke tegenwoordigheid, dan dat zij vatbaar en geschikt zouden geweest zijn om den H. G. te ontvangen. Ook kon het hoofddoel van de uitstorting des H. G., hetwelk was om Christus te verheerlijken, niet verwezenlijkt worden vóórdat Jezus in Zijne heerlijkheid was ingegaan.

Vr. 71a. Cat. vr. 50, 51.

72. Ook nog: Bel. des gel., art. 26.

Vr. 74a. Heeft men al vroeg gemeend, dat het einde aller dingen nabij was? Ja, Paulus zelf rekende eerst er op, dat hij het beleven zou. 1 Thess. 4:15—17; 1 Cor. 15:51.

Wat heeft Jezus als een kenteeken van het einde aller dingen aangewezen? Matth. 24 : 14.

Heeft Paulus daaromtrent ook iets gezegd? 1 Cor. 15 : 22—24.

Vr. 74****. Wij kunnen dit onmogelijk bij eenige benadering berekenen. Marc. 13 : 32. Hand. 1 : 6, 7.

Vr. 74^e. Cat. vr. 52.

Wat weten wij van de lichamen der rechtvaardigen? 1 Cor. 15 : 37, 49, 50; Matth. 22 : 30.

Door wien zal de opstanding geschieden? Filipp. 3 : 21.

Waartoe zullen de onrechtvaardigen opstaan? Joh. 5 : 29^b.

Wanneer zal de opstanding geschieden? Joh. 5 : 28^b, 29, verg. v. 25.

Wat volgt na de opstanding? Het laatste oordeel. 2 Cor. 5 : 10; Matth. 25 : 32; Openb. 20 : 11—15.

Is er ook een ander oordeel behalve het laatste oordeel? Luc. 16 : 22, 23; Hebr. 9 : 27. Hieruit blijkt dat, gelijk er een algemeen of laatste oordeel is na de algemeene opstanding, er een bijzonder of persoonlijk oordeel is terstond na den dood.

Hoe bewijst gij, dat dit tweeërlei oordeel werkelijk te verwachten is? Matth. 10 : 15. Over Sodom en Gomorrha zal dus nog eenmaal een dag des oordeels komen. — 2 Petr. 2 : 9. Deze bewaring der onrechtvaardigen is het oordeel tot het laatste oordeel. — Judas : 6. Deze engelen hebben dus een oordeel ondergaan tot een nader oordeel.

Wat zal bij het laatste oordeel met de aarde gebeuren? 2 Petr. 3 : 10, 12, 13.

Waarin zal de volkomene zaligheid der verlostten bestaan? In : a) *volmaakte kennis*, 1 Cor. 13 : 9, 10; b) *volmaakte heiligheid*, 1 Joh. 3 : 2^b; Openb. 21 : 27^a; c) *verheerlijkte lichamen*, 1 Cor. 15 : 41—43, 49; d) *edel gezelschap*. Zij zullen verkeereren met : a) Engelen en volmaakten, Hebr. 12 : 22, 23; b) de edelsten van het voorgeslacht, Matth. 8 : 11; c) hunne in den Heere ontslapen geliefden, Luc. 16 : 9; 1 Thess. 2 : 19; d) den Heiland zelven, Filipp. 1 : 23; 1 Joh. 3 : 2^b; a l t i j d, 1 Thess. 4 : 17^b; Openb. 21 : 23^b; 7 : 17; n a

het overgeven van het koninkrijk aan Zijnen Vader, 1 Cor. 15 : 24—28; e) *onvermengde vreugde*, Openb. 7 : 17^b; 21 : 4; f) *onvergankelijke vreugde*, Matth. 25 : 46; 2 Cor. 4 : 18^b.

§ 6. Over het geloof in den Heere Jezus Christus en de bekeering.

75. Ook nog : Luc. 5 : 32.

Vr. 76^a. Worden dan nu ook alle menschen zalig, die van Jezus hooren? Neen, want allen gaan niet tot Jezus. Matth. 7 : 13^b.

Ligt er in Jezus zelve geenerlei oorzaak, dat niet alle menschen zalig worden? Ganschelijk niet; van Zijne verdiensten spreekt de Schrift op de bemoedigendste wijze: a) *in het algemeen*, Joh. 3 : 16; 2. Cor. 5 : 19; 1 Joh. 4 : 14; b) *in het bijzonder*: a) van Zijne leer, Joh. 8 : 12; b) van Zijnen dood, Joh. 1 : 29^b; c) van Zijn leven in den hemel, 1 Joh. 2 : 1^b; d) van Zijne gewilligheid, Matth. 11 : 28; Joh. 6 : 37^b; Luc. 19 : 41, 42.

Waarom is het dan te wijten, dat niet allen door Jezus zalig worden? Aan veler onwil, voortvloeiende uit hunne aardsgezindheid, Luc. 19 : 27; Matth. 23 : 37; Joh. 5 : 40; Matth. 22 : 1—14; Luc. 14 : 16—24, verg. Matth. 25 : 41.

Vr. 77^a. Waarin bestaat de zelfverblindings? Niet zoozeer in de oogen opzettelijk te sluiten voor den ellendigen toestand, waarin men verkeert; maar veelmeer in te zorgen, dat men zich dien toestand niet naar waarheid laat beschrijven. Hand. 24 : 25.

Vr. 78^a. Wat is zelfkennis? Zelfkennis is tot bewustzijn te komen van zijn toestand door en in de zonde. Luc. 15 : 17^a.

Kan de geloovige ook verblind zijn in zijne zelfkennis? Ja, 2 Sam. 12 : 1—14.

Vr. 78^b. Door zelfonderzoek.

Vr. 78^b. Wat is zelfonderzoek? Zelfonderzoek is te beproeven uit welke beginselen en in welke mate men naar Gods wil leeft. 2 Cor. 13 : 5.

Wat is de ware toetssteen tot ons zelfonderzoek? De Wet van God, niet maar in haren letterlijken zin, maar ook en vooral in hare geestelijke strekking. Ps. 19 : 8; 18 : 31; (2 Sam. 22 : 31); Rom. 7 : 7.

Vr. 78^{**}. Wij moeten onderzoeken of wij met gedachten, woorden en daden uit het Gode behagelijk beginsel der liefde en met het doel ter verheerlijking Gods ons leven naar Zijne Wet hebben ingericht; in welke opzichten wij in strijd met Gods wil gehandeld hebben en waaraan onze overtredingen zijn toe te schrijven. Dan zullen wij de onreinheid van ons hart leeren kennen en behoefte gevoelen aan de verlossing, die ons in het Evangelie wordt aangeboden.

Vr. 78^{***}. Hieruit leeren wij, dat uitwendige omstandigheden, moeilijke wegen, beproevingen, lijden, de vleeschelijke rust des menschen alzoo verstoren kunnen, dat hij uit zijn' droom ontwaakt, van zijne dronkenschap ontzuucht wordt en niet langer buiten zich zelve is en leeft; maar in de ware ernstige stemming komt, die hem aan zich zelve ontdekt of hem zich zelve bewust doet worden van zijn' waren toestand.

Vr. 79^a. Wie *hebben* en wie *gevoelen* behoefte om door Jezus behouden te worden? Alle menschen hebben daaraan behoefte, want Rom. 3 : 23. Maar zij alleen gevoelen behoefte daaraan, die opstaan en tot Jezus gaan.

Waarom moet de zondaar, die tot Jezus gaat, den kinderen gelijk zijn? Omdat de kinderlijke eenvoudigheid het beeld is des geloofs en des vertrouwens, dat hij op Gods genade moet hebben.

Cat. vr. 20.

Moeten wij ook tot Jezus gaan zooals wij zijn? Ja gewis; dit eischt Zijne eer en Zijn werk; want Hij is een volkomen Zaligmaker. Hand. 4 : 12; Hebr. 7 : 25.

Moeten wij alleen tot Jezus gaan om door Hem gerechtvaardigd te worden of vergeving der zonden te ont-

vangen? Neen, maar ook om door Hem vernieuwd, geheel veranderd en geheiligd te worden. Joh. 3 : 3, 5, 7.

Vr. 80*. Deze man zonder het bruiloftskleed is de man, die in het Godsrijk wil komen zonder zich te willen onderwerpen aan den eisch der wedergeboorte, zonder welke niemand het koninkrijk Gods zien zal.

Vr. 81^a. Cat. vr. 59, 21.

Vr. 81*. *Gelooven* is iets voor waar aannemen of erkennen. *Aan iets gelooven* is het bestaan daarvan voor waar te houden. *Iets gelooven* is voor waar te houden wat daaromtrent gezegd of beweerd wordt. *Iemand gelooven* is te vertrouwen wat hij zegt. *Jezus gelooven* is Zijn woord als waarheid aannemen op grond van het vertrouwen, dat wij in Hem stellen. *Aan Jezus gelooven* is voor waar te houden, dat Hij bestaat. *In Jezus gelooven* is eene overtuiging van verstand en hart, waardoor men Hem kent en vertrouwt als zijn Behouder en Verlosser.

Vr. 81^b. Wat is gelooven? Hebr. 11 : 1; Jac. 2 : 19; Matth. 13 : 20, 21; 1 Cor. 13 : 2^b; Cat. vr. 22, 23.

Vr. 82^b. Waarin bestaat dus eigenlijk het echte geloof in Jezus? Het echte geloof in Jezus is niet alleen het kennen of weten en toestemmen van hetgeen het Evangelie in het algemeen getuigt dat Hij voor zondaars zijn wil, maar ook en vooral eene daad der belangstelling daarin en de begeerte daarnaar voor ons zelve, waartoe wij ons zelve aan Hem toevertrouwen en overgeven.

Op welken grond zijt gij zeker, dat gij, u aan Jezus overgevende, uwe zaligheid van hem kunt verwachten? 1 Joh. 5 : 9^a, 11.

Is er onderscheid tusschen geloof en bewustheid des geloofs? 2 Tim. 1 : 12^b.

Waaruit blijkt het, dat men op de rechte wijze in Christus gelooft? Het kenmerk des waren geloofs blijkt uit deszelfs vruchten. 2 Cor. 5 : 17; Jac. 2 : 14, 17, 26; 2 Petr. 1 : 5—11; 1 Joh. 2 : 3, 6; 3 : 3; Matth. 7 : 16—21. Bel. des gel., art. 24^a.

83. Ook nog: Bel. des gel., art. 22.

Vr. 83^a. Waarin bestaat het zaligmakend geloof? In

kennis, Jez. 53 : 11^b; *toestemming*, Joh. 3 : 33; en *vertrouwen*, Jez. 27 : 5.

Welke is de voornaamste daad des geloofs? Joh. 1 : 12. Wat is het gevolg van de rechtvaardigmakende daad des geloofs? De bijzondere en zekere toepassing van de beloften des Evangelies op den geloovige. Gal. 2 : 20.

Waardoor wordt zij belemmerd? Door de aanvechtin- gen des Satans, de beschuldigingen der Wet en de verleidingen des vleesches.

Kunnen en moeten de geloovigen verzekerd zijn van de oprechtheid des geloofs? Ja, dit blijkt uit het voor- beeld en de vermaning van Paulus. 2 Tim. 1 : 12^b; 2 Cor. 13 : 5.

Wie werkt het geloof in ons en waardoor?

De H. G. werkt het geloof in ons door de verkondi- ging des heiligen Evangelies. 1 Cor. 12 : 3^b; Ef. 2 : 8; Filipp. 1 : 19, 29; Gal. 5 : 22; Rom. 10 : 17.

Vr. 84*. Zelfverloochening is de verzaking van eigen wil om dien te onderwerpen aan den wil des Heeren. Hand. 9 : 6^m; 2 Cor. 5 : 9.

Vr. 85^b. Hoe verklaart gij, dat de geloovige in Chris- tus het eeuwige leven heeft? Omdat hij door het geloof één wordt met Hem, die het leven in Zich zelve heeft en het mededeelt aan hen, die met Hem vereenigd wor- den, Joh. 10 : 28^a.

Vr. 85***. Omdat zij zijn overgegaan uit den gees- telijken dood in het eeuwige leven en dus reeds hier be- houden zijn; want zij zijn leden van het lichaam, waarvan de levende Christus het Hoofd is. Joh. 11 : 26.

Vr. 86*. De toeëigening door het geloof van de ver- geving onzer zonden, waardoor wij voor God staan alsof wij niet gezondigd, maar Zijn' wil volbracht hadden. Ook nog: Rom. 4 : 3^b; Bel. des gel., art. 23.

Vr. 86^b. Is er onderscheid tusschen de vergeving der zonde en de rechtvaardiging des zondaars? Ja zeker. De vergeving der zonde is het voorwerpelijk aanbod, dat door het geloof tot het onderwerpelijk bezit wordt. De eerste wordt dus gedacht onafhankelijk *van* en tot eenen

prikkel *tot* en de laatste verbonden *met* het geloof. Rom. 3:28; Gal. 3:16.

Zondigt de gerechtvaardigde niet meer? De rechtvaardigmaking beteekent niet, dat God den zondaar zóo verandert, dat hij niet meer zondigt; maar zij is die daad Gods, waardoor Hij den zondaar aanmerkt en behandelt alsof hij niet gezondigd heeft.

In welk verband staat het geloof tot de rechtvaardiging des zondaars? De zondaar wordt niet gerechtvaardigd om of van wege de waardigheid of verdienstelijkheid van zijn geloof, maar door of uit het geloof; want het geloof is het middel, dat hem in het bezit stelt van de genadegift Gods of hem de vergeving der zonde doet aannemen.

Staat de rechtvaardiging ook in betrekking tot des zondaars toekomstig leven? Neen, zij staat alleen in verband met de zonden, die hij bedreven heeft vóórdat hij tot het geloof kwam.

Is er onderscheid tusschen de prediking: »God heeft u in Christus de zonden vergeven of vergeeft u de zonden» en: »gij hebt in Christus de vergeving van uwe zonden?»

Ja zeker. Het eerste is het algemeene aanbod des heils en het laatste geldt alleen den geloovigen Christen. Cat. vr. 60—64. 86, 91.

Vr. 86^{**}. God heeft zich dus met ons in Christus verzoend, opdat wij onze vijandige gezindheid afleggen en door de vergeving der zonden aan te nemen ons met God verzoenen, en de verzoening, de bedekking onzer zonden, ontvangen zouden.

Vr. 86^{**}. Neen, zij zijn alleen kinderen Gods, die God liefhebben en zich met God laten verzoenen door Jezus Christus aan te nemen en zich door den Zoon tot den Vader te laten leiden.

Vr. 86^d. Maar is God dan niet de Vader van alle menschen? Ja, als hun Schepper, die hen liefheeft, maar om hunne zonden op hen moet vertoorned zijn; doch alleen zij, die in Christus gelooven, zijn Gods kinderen. De verloren zoon sprak van zijnen vader.

Vr. 87^a. Waaruit blijkt de oprechtheid van het geloof? Uit de bekeering. Geloof en bekeering staan in onafscheidelijk verband tot elkander; want er is geen geloof zonder bekeering en geene bekeering zonder geloof. 2 Cor. 7 : 10; Luc. 15 : 18, 19; Hand. 2 : 37, 38; Marc. 1 : 14, 15.

Waaruit vloeit het onafscheidelijk verband tusschen geloof en bekeering voort? 1. Uit den aard des geloofs, dat een overgeven van zich zelve aan Jezus is, niet alleen om gerechtvaardigd, maar ook geheiligd te worden; 2. uit den ootmoed, bij het geloof vereischt, die niet oprecht kan geweest zijn als men in de zonde blijft leven; 3. uit de liefde, die het voorwerp des geloofs is en die met haat tegen de zonde gepaard gaat. 1 Joh. 4 : 19; 2 Cor. 5 : 14, 15; Luc. 7 : 47.

Cat. vr. 87.

Vr. 88^a. Cat. vr 88—90.

Vr. 89^{**}. Een dood geloof.

Vr. 89^{***}. Bekeering, verandering van zin en leven, is onmogelijk uit of door ons zelve; alleen het geloof in Jezus schenkt daartoe de levenskracht.

Vr. 90^a. Welk onderscheid is er tusschen zich te beteren en zich te bekeeren? Hand. 3 : 19^a. Zich te beteren is eene uiterlijke, zich te bekeeren eene innerlijke verandering van levenswandel. De eerste is eene bekeering tot de deugd, de laatste tot God.

Vr. 91^a. Wat is de wedergeboorte? De herschepping van den mensch naar het beeld Gods. Col. 3 : 9^b, 10. Zij is het begin of de wording van het ware leven voor de eeuwigheid, gelijk de geboorte des lichaams het begin van het aardsche leven is.

Wiens werk is zij? Zij is eene, onder den invloed van de Evangelieverkondiging, door den H. G. bewerkte zinsverandering, die ons geschikt maakt voor het leven met God. Joh. 3 : 5^b; Tit. 3 : 5^b.

Vr. 91^{*}. De wijze der wedergeboorte laat zich bezwaarlijk beschrijven. Jezus stelt haar onder een beeld voor, Joh. 3 : 8. Evenmin als de mensch naar goedvinden

over den wind kan beschikken, kan hij de werking des H. G. in zijne macht hebben. Evenals het geluid des winds hoorbaar is, is de werking des H. G. te bemerken. Evenals het uitgangs- en eindpunt des winds verborgen is, is de werking des H. G. onnaspeurlijk in hare gangen.

Vr. 91^b. Kan de wedergeboorte niet anders geschieden dan door den H. G.? Neen, niet anders; want de wedergeboorte is de aanvang van het eeuwige leven, dat dus een geestelijk leven is. Joh. 3 : 5, 6; Rom. 8 : 5.

Maar hoe kan dan het nieuwe leven aan den Vader (o. a. Joh. 6 : 44^a, 65) en aan den Zoon (o. a. Joh. 1 : 33^b) worden toegeschreven? Omdat de H. G. van den Vader uitgaat en door den Zoon gezonden wordt. Joh. 15 : 26.

Wie hebben noodig wedergeboren te worden? Niet alleen Joden en Heidenen, die tot het Christendom bekeerd worden, maar alle menschen hebben noodig, dat zij die zinsverandering ondergaan, die hen geschikt maakt tot het leven met God. Wij zien het in Nicodemus duidelijk. Hij was een geloovig Israëliet, die eerbied had voor de Wet des Heeren en Jezus erkende voor een' Leeraar, van God gezonden; en tot hem zegt Jezus: Joh. 3 : 7¹; 3 : 3, 5.

Wat beteekent: wedergeboren uit water en Geest?

Daar Nicodemus behoorde tot de Farizeën, die zich ergerden aan den waterdoop, door Johannes den Dooper ingevoerd, was het noodig, dat hij eerst dien doop, als van Godswege „den doop der bekeering tot vergeving der zonde,” erkende. De waterdoop is het middel tot afwasching van de oude onreinheid en der bekeering tot vergeving der zonde; de Geestesdoop is het middel der nieuwe levendmaking. — Het water is het symbool van het alleen werkzame middel tot vergeving der zonde: het bloed der verzoening; het is het teeken des bloeds en het onderpand des H. G. — De doop met water is de uitwendige of menschelĳke zijde, voor zoover hij door den eenen mensch aan den anderen toegediend wordt; de doop des H. G. is de inwendige of Goddelĳke zijde,

omdat hij alleen door Christus wordt toegediend. — De waterdoop is eene afwassching des lichaams en eene belijdenis, dat men van alle openbare werken der ongerechtigheid afstand doen en er zich voortaan van onthouden zal; de Geestesdoop reinigt het hart van doode werken en plant een nieuw levensbeginsel in het oude hart.

Waarin moet zich de wedergeboorte bij allen openbaren? In het wandelen door den Geest. Gal. 5 : 16, 22.

Geschiedt de wedergeboorte middellijk of onmiddellijk? Zij geschiedt middellijk door het Woord des Heeren. 1 Petr. 1 : 23; Jac. 1 : 18.

Welke verplichting vloeit hieruit voor den zondaar voort?

Dat hij zich stelle onder de middelen der genade, den arbeid des Evangelies, de prediking des Woords. Filipp. 2 : 12^b, 13.

92. Zie ook de 2^e vraag achter 86^b.

Vr. 92*. De apostel wil hiermede zeggen, dat de Christen geene gewoonte maakt van te zondigen; dat vrijheid van de dienstbaarheid der zonde een kenteeken van het kindschap, van de geboorte uit God en slavernij der zonde een kenteeken van het kindschap des duivels is. Hij schetst hier den Christen zooals hij behoort te zijn.

Vr. 92**. Neen, hunne rechtvaardiging voor God, dus hunne zaligheid, hangt niet meer af van de onderhouding van Gods geboden, die hun niet meer ten plicht, maar ten doel strekt; want zij worden niet zalig door hunne werken, maar door het geloof in Jezus Christus. 1 Joh. 1 : 7, 9; 2 : 1, 2.

Vr. 92^e. Wat beteekent het laatste vers 1 Joh. 2 : 2? Dat er voor de zonden der geheele wereld geene andere verzoening mogelijk of denkbaar is dan die van en in Jezus Christus.

Hoe behoort de Christen deze onwankelbare trouw zijns Gods, ook onder zijne voortdurende onvolkomenheid, te waardeeren? Hij moet zich meer en meer bewust worden van zijnen zondigen aard, opdat hij te ernstiger wake, bidde en strijde; hij moet meer en meer indringen in de kennis van de heiligheid van Gods Wet, opdat hij door

de kennis der zonde meer en meer aller zonde vijand worde en te begeeriger en ootmoediger de vergeving der zonde en de gerechtigheid in Christus zoeke; hij moet meer en meer verlangen om in toenemende mate door den Geest te wandelen en naar Gods evenbeeld vernieuwd te worden. In één woord: hij moet meer en meer begeerig zijn Gode dankbaarheid te bewijzen voor Zijne onwankelbare trouw. Cat. vr. 115.

Welk onderscheid is er tusschen het zondigen van den natuurlijken en den wedergeboren' mensch? De eerste zondigt zonder genade; overeenkomstig zijne natuur; naar zijn' wil en leeft alzoo in een' doorgaanden openlijken of verborgen zondedienst. In dien zin zondigt de laatste niet meer; hij heeft den zondedienst verlaten. Maar toch zondigt hij daarin nog, dat hij schuldig staat aan eenige verkeerdheid of struikeling. Hij zondigt onder genade; tegen zijne natuur en zijn' wil, achtervolgd door ootmoed en berouw.

Vr. 93^a. Staat deze verzekering ook in verband met hunne rechtvaardiging of hunne heiligmaking? In geen geval; de eerste hangt niet af van hunne wetsvervulling en de laatste is niet volkomen. Hunne verheerlijking is dus eene genadegift, louter om de verdiensten van Christus hun geschonken.

Strekt zich de vrucht van Christus voorspraak wel zeker uit tot in eeuwigheid? Ja, daarvan verzekeren ons de beloften des Heeren. Rom. 8 : 1, 34; Hebr. 7 : 25; 10 : 14.

Wat leert ons Petrus aangaande deze verzekering? 1 Petr. 1 : 3—5.

Vr. 95^a. Niet tot straf voor hunne zonden, maar als gevolg van hunne geboorte uit sterfelijke ouders en om over te gaan uit den aardschen in den hemelschen toestand, waartoe zij een nieuw lichaam behoeven, geheel in overeenstemming met den toestand der heerlijkheid, waartoe zij bestemd zijn.

Vr. 95^b. Cat. v. 42.

Vr. 95^{**}. Een geestelijk, hemelsch, onverderfelijk en dus onsterfelijk lichaam, gelijkvormig aan dat van Christus.

Vr. 95^c. Cat. vr. 57.

Vraag 96^a. Onder welke beelden stelt de H. S. de toekomstige zaligheid voor? Het O. T. spreekt van zaligheid, heerlijkheid en (naar Hebr. 11:14) van een vaderland; het N. T. van het eeuwige leven; de rust; het huis des Vaders; Abrahams schoot; 's Heeren heerlijkheid. Gen. 49:18; Ps. 73:24; Hebr. 11:13^b; 14; 1 Joh. 2:25; Hebr. 4:9; Joh. 14:2, 3; Luc. 16:22; Joh. 17:24; 2 Tim. 1:10^b.

Waarom wordt de zaligheid ons onder zoo vele beelden voorgesteld? Omdat zij zoo verre verheven is boven onze aardse bevatting, dat hare werkelijkheid en haar aard ons zulk eene voorstelling noodig maken. 1 Joh. 3:2^a; 1 Cor. 13:9, 10.

Wanneer vangt de zaligheid aan? Terstond na den dood. Luc. 16:22; 23:43; Filipp. 1:23; Openb. 14:13.

Waardoor zal de zaligheid der verlostten vervuld worden? Door de opstanding des lichaams. Joh. 5:28, 29; Matth. 25:34; Hand. 24:15.

Vr. 96*. De nederigste en ootmoedigste, die in eigen oogen de minste van allen is.

Vr. 96**. Zij, die niet naar den maatstaf van verdienste of naar den tijd des arbeids, maar naar de vrije genade des Heeren het meest hunne zaligheid genieten.

Vr. 98_a. Cat. vr. 58.

99. Ook nog: Rom. 8:24^a.

§ 7. Over den Heiligen Geest en de Heiligmaking.

Vr. 100^a. Hoe wordt des Christens geloof en bekeering in zijn leven openbaar? Rom. 6:22^{a, b}.

Vr. 100*. Niet allen dus komen langs denzelfden weg tot het geloof in den Heere Jezus. De schat in den akker wordt gevonden *zonder* en de paarl van groote waarde *na* dat er naar gezocht is. Hoe verschillend nochtans de weg zij, voor allen geldt Jez. 65:1^a.

Vr. 100**. Zij, die in den Heere Jezus gelooven, heeten uitverkorenen, omdat zij door God zijn uitverkoren tot het heil, door Zijne genade in Jezus Christus voor verlorene zondaren bereid.

Vr. 100^c. Van hoe velerlei uitverkiezing is er sprake in de H. S.? Van drieërlei: 1. volks- 2. ambts- en 2. persoonsverkiezing. 1. Israël was en is het volk der verkiezing. Ex. 19 : 5, 6^a; Deut. 7 : 6; Rom. 11 : 28, 29. 2. a) Profeten: Jer. 1 : 5; Ezech. 2 : 4^b; Amos 7 : 14, 15; b) Priesters: Ex. 28 : 1^a; 29 : 44^b; Hebr. 4 : 4, 5; c) Koningen: 1 Sam. 10 : 1, 24; 16 : 8^b, 9^b; d) Apostelen: Joh. 6 : 70; 13 : 18; 15 : 16^a. 3. Ex. 33 : 19^b; Rom. 9 : 16; 1 Cor. 3 : 7; Filipp. 2 : 12^b, 13; 1 Petr. 2 : 9, 10.

Vr. 101^a. Is de H. G. eene kracht of een Persoon? De H. G. is niet eene kracht, eigenschap of gezindheid, noch ook eene werking of benaming van God, maar een Persoon, onderscheiden van den Vader en den Zoon.

Waaruit bewijst gij dit? Behalve uit de bewijzen voor de Godheid des H. G., blijkt het persoonsbestaan des H. G. uit de werken, die Hem toegeschreven worden en die niet door eene kracht, maar door een' Persoon kunnen verricht worden. Immers de H. G. wordt gezegd te leeren; indachtig te maken; te getuigen; te overtuigen; in de waarheid te leiden; de toekomstige dingen te verkondigen; Christus te verheerlijken; alle dingen, ook de diepten Gods, te onderzoeken. Cat. vr. 53.

Bewijs de Godheid van den H. G. uit Zijne Goddelijke namen, eigenschappen, werken en eer.

a) Hand. 5 : 3, 4^b; b) Ps. 139 : 7; c) Ps. 33 : 6; d) Matth. 28 : 19; 2 Cor. 13 : 13.

102. Ook nog Bel. des gel., art. 11.

Vr. 102^a. Gaat de H. G. alleen van den Vader uit? Neen, de H. G. gaat uit van den Vader en den Zoon. Hij is de Geest Gods, de Geest des Vaders; maar ook de Geest des Zoons, de Geest van Christus. Gal. 4 : 6; Rom. 2 : 9^b.

Vr. 102^b. De apostelen stellen dus den H. G. voor

als de Kerk van Christus onder Zijne leiding en besturing te hebben, de Uitdeeler der geestelijke gaven te zijn en daardoor Christus, het Hoofd der gemeente, te verheerlijken.

Vr. 102**. Eene werking van den H. G. uit boos opzet aan de macht der duisternis toe te schrijven, is lastering tegen den H. G., welke niet zal vergeven worden, omdat zij voortkomt uit een' staat van volharding, die berouw, verootmoediging en schuldbelijdenis uitsluit.

Vr. 103^a. Is de opgave hier van hetgeen waartoe wij de werking des H. G. behoeven, willekeurig of naar de orde dier werking? Die opgave is naar de volgorde van de werking des H. G. in den zondaar. Eerst dan als hij verlichte oogen des verstands heeft, zal hij begeeren naar en vatbaar zijn voor de vernieuwing van zijn hart en hierdoor lust hebben tot heiliging des levens.

Vr. 104*. Wel werkte de H. G. reeds onder het O. V., maar in de dagen des N. V. werd Hij uitgestort om zich in betrekking te stellen tot het volbrachte werk van den verheerlijkten Zaligmaker en om de vervulling aan te duiden van den Messiaanschen tijd, die het particularisme van het Jodendom deed vervangen worden door het universalisme van het Christendom. — In de dagen der apostelen komen de buitengewone en in onzen tijd de gewone gaven des H. G. hoofdzakelijk voor als kenmerkend onderscheid tusschen hunnen en onzen tijd.

Vr. 105*. Omdat zij, die niet in den Heere Jezus gelooven, niet met Hem vereenigd zijn, maar nog tot de Hem vijandige, zondige wereld behooren. — Die den H. G. niet hebben, zijn ook niet met Jezus verbonden en dus Zijn eigendom niet; zoodat zij Hem dan ook niet toebehooren.

Vr. 105^b. Is er dan onderscheid tusschen de werking en het bezit van den H. G.? Ja zeker; de H. G. werkt in meerdere of mindere mate op allen, die leven onder de prediking van het Evangelie, opdat zij tot het geloof in Jezus Christus zouden komen. Nadat zij door de werking des H. G. tot het geloof in Jezus Christus zijn gekomen, ontvangen zij of komen tot het bezit van de gave des H. G.

Vr. 106^a. Waaruit blijkt dus de echtheid der wedergeboorte? Uit de heiligmaking.

Vr. 107^a. Waaruit vloeit deze heiligmaking voort? Uit de afzondering of heiliging des begenadigden zondaars door God van al het onreine in de wereld en tot de bijzondere betrekking der heilige gemeenschap met God en de geloovigen.

Hoe openbaart zij zich? *Inwendig*, Rom. 12 : 2, en *uitwendig*, 1 Thess. 5 : 23.

Welk onderscheid is er tusschen rechtvaardig- en heiligmaking? De eerste geschiedt buiten ons, de laatste binnen ons; de eerste neemt de schuld, de laatste de smet weg; de eerste geschiedt volmaakt, de laatste ten deele in dit leven.

Worden wij *door* geloof en heiligmaking zalig? Neen, alleen uit genade, dus ook niet *zonder* geloof en heiligmaking. Hebr. 11 : 6; Hebr. 12 : 14; 2 Petr. 1 : 10, 11;

Welke is de voorname drangreden des Evangelies tot heiligmaking? 2 Cor. 7 : 1.

Welke zijn deze beloften? 2 Cor. 6 : 18.

Wat moet, behalve dankbaarheid, ons tot heiligmaking opwekken? (Zie ook n°. 7 van vr. 108^a.) a) De onmisbare beproeving van ons geloof, Jac. 2 : 26; b) het heil des naasten, Matth. 5 : 16; Cat. vr. 86; c) de voorbereiding voor den hemel, Col. 3 : 1, 2; Hebr. 12 : 14; Cat. vr. 87.

Waarom is het verloochenen van de verplichting tot heiligmaking eene groote zonde? 1 Thess. 4 : 7, 8; Joh. 17 : 19.

Waaruit vloeit die ontkenning voort? Uit ongeloof, onkunde, zondelust, menschenvrees, zelfverblindings of eenig ander gevolg van de verdorvenheid onzer natuur, waardoor de mensch achter zijne onmacht, zijn' onwil en zijne vijandschap tegen God schuilt.

Geef mij enkele bewijspplaatsen uit de H. S., dat door heiligmaking in het Evangelie verstaan wordt afstand van zonde. Rom. 6 : 19^b, 22; 2 Cor. 7 : 1; 1 Thess. 4 : 3, verg. : 4, 5, 7; Hebr. 12 : 14, verg. : 15, 16; 1 Cor. 1 : 30; 1 Tim. 2 : 15^b; 1 Thess. 3 : 12.

Hoe openbaart zich de heiligmaking ten aanzien van:

a) de schade, door bedreven zonde veroorzaakt; b) het haten en vlieden der zonde; c) den lust in het doen van goede werken? a) Ezech. 33 : 15; 2 Kron. 33 : 15; Luc. 19 : 8; b) 2 Tim. 2 : 19^b; Ef. 4 : 22—32; Matth. 5 : 29, 30; Gal. 5 : 24; Col. 3 : 5—13; Cat. vr. 113; c) Ef. 2 : 10; Jac. 4 : 17; 1 Joh. 2 : 6; Joh. 15 : 5; Rom. 12 : 2.

Vr. 107*. Omdat zij de rechte Godsverheerlijking is; want zij is de vrucht van het werk van Gods genade in den zondaar, waardoor God de eer ontvangt, die Hem toekomt. Zij is de geestelijke wetsvervulling, waarbij Gods wil de levensregel, Gods verheerlijking het levensdoel, Gods liefde het levensbeginsel, Gods Geest de levenskracht, Gods Zoon het levensvoorbeeld is.

Vr. 107**. Ja gewis, Luc. 16 : 10. Kleine oorzaken hebben vaak groote gevolgen.

Vr. 107***. Jezus wijst op Zijn voorbeeld in *nederigheid*, Joh. 13 : 14, 15; Luc. 22 : 27. De apostelen wijzen op Zijn voorbeeld in: a) *zelfverloochening*, Filipp. 2 : 4—8; b) *zachtmoedigheid*, Rom. 15 : 2, 3, 7; c) *goedertierenheid*, Ef. 5 : 2; d) *geduld en onbepaalde onderwerping* aan den wil Zijns Vaders, 1 Petr. 2 : 21—24.

108. Ook nog: Hebr. 12 : 14.

Vr. 108^a. Wie werkt haar in ons? De heiligmaking wordt in ons gewerkt door den Geest onzes Gods. Lev. 20 : 8; 1 Cor. 6 : 11.

Is zij in dit leven volkomen? Neen, de allerheiligste heeft in dit leven slechts een klein beginsel dier gehoorzaamheid, waarin zich de heiligmaking openbaart. Filipp. 3 : 12.

Is zij in alle geloovigen even groot? Neen, er zijn kinderen in de genade, die met melk en eikenboomen der gerechtigheid, die met vaste spijzen gevoed worden. Ef. 4 : 13.

Wat zijn de vruchten van geloof en heiligmaking? Goede werken, Jac. 2 : 18; Gal. 5 : 6.

Cat. vr. 91.

Hoe bewijst gij, dat deze moeten geschieden: a) uit

geloof; b) naar Gods wet; c) tot Gods eer? a) Hebr. 11 : 6; b) Matth. 15 : 9; c) 1 Cor. 10 : 31.

Waartoe moeten wij goede werken doen? Tot verheerlijking van God, stichting van den naaste en eigen geloofsverzekering. Cat. vr. 86. (Zie ook n°. 7 van vr. 107^a.)

Vr. 108*. Neen; want het geloof in Christus bekrachtigt ons door den H. G. tot de Gode welbehagelijke toewijding aan Zijnen wil. Ook nog: Bel. des gel., art. 24.

Vr. 109*. De liefde van God en Christus, die zich zoo heerlijk in hunne verlossing geopenbaard, hen door het Evangelie geroepen, tot het geloof geleid en gerechtvaardigd en hun de hoop der heerlijkheid geschonken heeft.

Vr. 109**. Hij, wien de grootste genade bewezen is of die de bewezen genade het meest waardeert.

Vr. 109***. God en Christus.

Vr. 109^d. Welke zijn de plichten der godzaligheid? God lief te hebben boven alles en den naaste als zich zelve. Matth. 22 : 37—40.

Vr. 110^a. Noem eens voorbeelden van de beoefening der liefde jegens God. Gen. 18 : 27—32; 32 : 10; Lev. 10 : 3^b; Matth. 26 : 42; Hebr. 11 : 27; Gen. 22 : 1—14.

Wat is aan de liefde tot God ten nauwste verbonden? De liefde tot den Heere Jezus. Joh. 5 : 23; Matth. 10 : 37; Hand. 20 : 24; 21 : 10—13.

Wat vloeit uit den eerbied voor God voort? Heilig ontzag Ex. 20 : 7; Matth. 5 : 33—37, verg. 23 : 16—22.

Vr. 110*. Omdat de aard der geboden Gods beantwoordt aan hunne geheiligde behoeften; omdat het beginsel der geboden Gods beantwoordt aan hunne geheiligde natuur; omdat de kracht der geboden Gods beantwoordt aan hunne geheiligde roeping; omdat het doel der geboden Gods beantwoordt aan hun geheiligd verlangen.

Vr. 111^a. Wat gaat met deze gezindheden der geloovigen gepaard? Gehoorzaamheid aan de Overheid. Rom. 13 : 1, 5, 7, 8, Tit. 3 : 1. Bel. des gel., art. 36.

Vr. 111*. Oprechtheid: ook nog Matth. 10 : 16^b.

Vr. 112*. Waarom moet de liefde tot den naaste beoefend worden? Omdat het gemis dier liefde de banden

van het maatschappelijk leven verscheurt en het betoonen dier liefde beantwoordt aan de natuur van Gods kinderen. Matth. 5 : 44, 45.

Moet zij alleen met woorden betoond worden? 1 Joh. 3 : 18.

Vr. 112*. Ieder mensch, hij zij vriend of vijand.

Vr. 112**. Ook nog : Matth. 5 : 44 ; Luc. 23 : 34^a ; Hand. 7 : 60.

Vr. 112^c. Wordt zij reeds onder het O. T. aangeprezen en ook beoefend. Onder het O. V. reeds werd de liefde tot vijanden aangeprezen : Lev. 19 : 18 ; Spr. 25 : 21, 22 ; en beoefend : Gen. 50 : 14—21 ; 1 Sam. 24 : 12 ; 26 : 23^b ; 2 Kon. 6 : 21—23.

Hoe werd later het gebod : Lev. 19 : 18 verkeerd uitgelegd? Uit Matth. 5 : 43 blijkt, dat de vijand verkeerdelijk niet onder den naaste gerekend werd, door afwijkende inzettingen der Ouden.

Wat moet den Christen tot liefde jegens zijne vijanden dringen? Het voorbeeld *des Vaders*, Matth. 5 : 45 ; Ef. 4 : 32 ; *van Christus*, Ef. 5 : 1, 2 ; Luc. 23 : 34^a ; en *van de heiligen*, Hand. 7 : 60 ; 1 Cor. 4 : 11—13.

Mag de Christen dan nimmer recht zoeken tegen beledigers? Ja zeker wel ; mits zulks in betrekking sta tot Gods eer en 's naasten heil. Joh. 18 : 19—23 ; Hand. 16 : 35—40 ; 22 : 25—30.

Vr. 112***. De liefde tot bloedverwanten kunnen wij eene natuurlijke liefde noemen, welke bij geloovigen geheiligd is ; de liefde tot geestverwanten is eene geestelijke liefde, welke zich jegens alle medemenschen, al is het niet in gelijke mate en graad, openbaart.

Vr. 112^d. Welke bijzondere drangredenen heeft de Christen voor de liefde tot de broeders? De gemeenschap aan dezelfde geestelijke weldaden, Ef. 4 : 4—6 ; het gebod des Heeren, op Zijn voorbeeld gegrond, Joh. 13 : 34, 35 ; het voorbeeld en de daaraan verbonden zegen der eerste Christenen, Hand. 2 : 44, 45 ; 4 : 32—35 ; de apostolische vermaning, Hebr. 13 : 1 ; de gemeenschap der heiligen, Cat. vr. 55.

Vr. 113^a. Is deze regel van groote waarde? Ja,

want hij geeft een' maatstaf aan om zich te verplaatsen in eens anderen toestand, die binnen het begripsvermogen valt van den onkundigste en eenvoudigste zelfs en is de beste, ja eenige weg om de zelfzucht te dooden en de zelfverloochening te beoefenen.

Zijn alle menschen u even na? Neen, er zijn verschillende banden en betrekkingen, die ons aan de menschen verbinden; deze bepalen de mate en den graad der verwantschap en der liefde, waarin wij tot hen staan. 2 Petr. 1 : 7; Ef. 6 : 1—4; 5 : 22—31; Gal. 6 : 10.

Vr. 114^a. Hoe behooren wij ons omtrent ons zelve te gedragen? Spr. 4 : 7—9; Rom. 13 : 13, 14; 1 Cor. 6 : 18, 19; Ef. 5 : 18; Rom. 12 : 2.

Waarom worden in de Wet des Heeren de plichten jegens God en den naaste zonder die jegens ons zelve voorgeschreven? Omdat de laatsten in die, welke zijn voorgeschreven, opgesloten liggen of inbegrepen zijn. 1 Tim. 4 : 8^b; Ps. 19 : 8—12.

Vr. 115^a. Wat was eigenlijk het eindoogmerk des Heeren bij Zijn' dood? Niet alleen verlossing van de straf of schuld, maar niet minder bevrijding van de macht of smet der zonde. Tit. 2 : 14; 1 Petr. 2 : 24.

Waardoor wordt dit bevorderd? De bevrijding van de zonde zelve wordt bevorderd als de overtuiging van 's Heilands liefde tot in den dood wederliefde wekt, waardoor het verlangen zich openbaart om te leven in heiligmaking, zooals het Gode behaagt. 2 Cor. 5 : 14, 15.

Hoe verkrijgt men kracht tot heiligmaking of om tot verheerlijking des Heeren te leven? Tot de uitvoering van dit verlangen schenkt de verheerlijkte Christus kracht. 2 Cor. 12 : 9; Filipp. 4 : 13.

Wat geeft ons licht om in al de bijzonderheden te zien op welke wijze wij den Heere welbehagelijk moeten zijn? Jezus leer en voorbeeld.

Vr. 116^r. Van den zondelust des vleesches hebben zij te vreezen, dat zij afgetrokken worden van de invloeden des H. G.; van de boosheid der wereld, dat zij haar gelijkvormig worden; van de listen des duivels, dat hun

vrede in en hunne gemeenschap met Jezus gestoord worde.

Vr. 117^a. Welke moet de dagelijksche bede van hun hart zijn? Ps. 51 : 12.

Vr. 117^{**}. De getrouwheid des Heeren.

§ 8. Over de Evangelieprediking en het Gebed.

Vr. 119. Waar heeft Jezus eene schets geleverd van het lot der Evangelieprediking? In de gelijkenis van den zaaier. Matth. 13 : 1—23.

Vr. 119^a. Welke kracht wordt aan het Evangelie toegeschreven? Rom. 1 : 16; 1 Petr. 1 : 23; Hand. 16 : 14.

Vr. 120. Wat beteekent het woord Evangelie? Blijde boodschap.

Vr. 121^a. Wie zijn het eerst tot de prediking van het Evangelie aangesteld? De apostelen van den Heere Jezus Christus. Matth. 28 : 19.

Waardoor is hun gezag bevestigd? Door de bezegeling Gods daarvan met teekenen, wonderen, krachten en be-deelingen des H. G. Hebr. 2 : 3, 4.

Welke bedieningen zijn reeds sedert den tijd der apostelen van Christus ingesteld tot een geestelijk bestuur over de Kerk? Ef. 4 : 11.

Waartoe moeten deze verschillende bedieningen strekken? Ef. 4 : 12.

Hoe hebben deze voorgangers der gemeente haar te besturen? 1 Petr. 5 : 1—4; Cat. vr. 82—85 : Bel. des gel., art. 32.

En hoe hebben de leden der gemeente elkander te beschouwen? Matth. 23 : 8.

Vr. 122*. In de 7^e en 8^e eeuw door Willebrord, Amandus, Eligius en Bonifacius.

Vr. 122^{**}. In de landen, bewoond door Heidenen en Mahomedanen; ook niet aan de Israëlieten of Joden.

Vr. 123^{***}. Neen, men moet door het Evangelie ge-

troffen, in het hart gegrepen worden en tot zich zelve komen of aan zich zelve ontdekt worden. Hand. 16 : 14.

Vr. 123****. Als men God die redden; Jezus die verlossen; den H. G. die verlichten, vernieuwen en heiligen wil, niet wederstaat en dus Gods genade in Jezus Christus vrij in zich laat werken.

Vr. 124^a. Cat. vr. 116.

Vr. 124*. Volstrekt niet; wij moeten een diep bewustzijn hebben, dat wij schuldig en verantwoordelijk en daarbij onwillig en onmachtig zijn.

Vr. 125^a. Tot Wien mag men bidden? Tot God. Filipp. 4 : 6^b; Matth. 4 : 10; Openb. 22 : 8^b, 9.

Cat. vr. 117.

Wat is kwalijk bidden? Jac. 4 : 3. Kwalijk bidden is bidden onder gemis van kennis of gebrek aan geloof en onderwerping. Matth. 20 : 22; Rom. 8 : 26.

Vr. 125*. Omdat God de hoogste Majesteit, de Oorsprong en Oorzaak aller dingen is, die alleen ons helpen kan in allen nood en Wien alleen de aanbedding toekomt, zoodat wij ons schuldig maken aan Godonteering, wanneer wij tot een schepsel bidden en alzoo schepselvergoding bedrijven.

Vr. 125**. Omdat Hij één met den Vader is, Wien de Vader een naam gegeven heeft, die boven allen naam is en Hij de Heer en het Hoofd der gemeente is.

Vr. 126*. De Heere Jezus, in het allervolmaaktste gebed.

Vr. 126^b. Cat. vr. 118—129.

Vr. 126**. Wij moeten het Onze Vader aanmerken als een gebedsmodel, dat ons leert, dat wij God moeten bidden om al wat Hem verheerlijkt; om de vervulling van onze behoeften voor tijd en eeuwigheid en om hetgeen tot 's naasten heil strekt.

Vr. 126^c. Welk onderscheid is er in de vijfde bede, zooals die bij Mattheus en bij Lucas luidt? Bij Mattheus is de bijvoeging: „gelijk ook wij onzen schuldenaren vergeven”, de maatstaf, waarnaar geëvenredigd wij Gods vergevensgezindheid inroepen. Bij Lucas is de bijvoeging: »omdat (want) ook wij vergeven aan een' iegelijk, die ons

schuldig is"; de grond of drangreden, waarmede wij Gods vergevensgezindheid inroepen.

Vr. 126***. Alle begeerten die niet zondig of kwaad in Gods oogen zijn en strekken tot Gods verheerlijking.

Vr. 127^b. Is Jezus ons hierin ook voorgegaan? Ja, in Gethsémané, Matth. 26 : 44.

Verhaal mij de gelijkenis, Luc. 18 : 1—8.

Vr. 127**. Onze uiterlijke houding bij het gebed moet in overeenstemming zijn met de stemming onzes gemoeds onder het gebed en dus onzen eerbied voor, onze afhankelijkheid van en onze bezigheid met den Onzienlijke en het onzienlijke uitdrukken.

Vr. 126^c. Zijn ons voorbeelden van de uiterlijke houding onder het gebed in den Bijbel bekend? Ja; *staande*, Gen. 18 : 22^b; 2 Kron. 20 : 5—13; Luc. 18 : 11, 13; *knielende*, 1 Kon. 8 : 54; Hand. 20 : 36; Luc. 5 : 8; *op het aangezicht vallende*, Ex. 34 : 8; Num. 16 : 22; Joz. 5 : 14; 2 Kron. 7 : 3; Neh. 8 : 7; Matth. 26 : 39; Luc. 5 : 12; 17 : 16; 1 Cor. 14 : 25; Openb. 4 : 10; 5 : 8, 14; 7 : 11; 19 : 4, 10; 22 : 8; *de handen opheffende*: Ex. 17 : 11; Ps. 28 : 2; 63 : 5; 134 : 2; 141 : 2; Klaagl. 2 : 19; 1 Tim. 2 : 8; Ezra 9 : 5, 6; Job 22 : 26.

Vr. 128*. Natuurlijk niet om God aangaande onze behoeften voor te lichten, want Jezus zegt: Matth. 6 : 8; maar opdat wij onze volstreekte afhankelijkheid van God erkennen; ons onbepaald vertrouwen op God betoonen; ons nooddruftig hart voor God ontlasten en onzen zaligen omgang met God versterken zouden.

Vr. 130^a. Noem voorbeelden van een godvruchtig gebed. Gen. 18 : 23—33; 1 Kon. 3 : 6—9; 2 Kon. 19 : 15—19 : 2, 3.

Vr. 130*. Aan den bidder zelven, als inhoud, strekking en doel van zijn gebed niet Gode welbehagelijk zijn en zijn gebed niet met Gods wil overeenkomt.

Vr. 130^b. Noem voorbeelden, die de voordeelen des gebeds bewijzen. 2 : Kron. 33 : 12, 13; Luc. 22 : 43; 23 : 43; Hand. 10 : 4; 12 : 5, 17^a.

Vr. 131*. Wij behooren te bidden in den naam en in

navolging van den Heere Jezus, die gezegd heeft: Joh. 14; 6^l. *Aan* het bidden in Jezus naam is de zegen der gebedsverhooring verbonden; *door* het bidden in Jezus naam erkennen wij Hem als het Hoofd der gemeente en den Middelaar, de Bron van alle geestelijke zegeningen; *in* het bidden in Jezus naam ligt de waarborg voor de navolging van Hem in het gebed, waardoor de geest der onderwerping en overgegevenheid aan God in ons versterkt wordt.

Vr. 131**. Daardoor belijden wij, dat wij geen' grond in ons zelve hebben, maar uitsluitend pleiten op en onze vrijmoedigheid tot het gebed ontleenen aan de eer en verdiensten van den Heere Jezus. Hebr. 4:14—16.

Vr. 131***. Ons bidden moet de uitdrukking zijn van een vrijwillig berusten in en bereidwillig vrede hebben met Gods leiding, waardoor wij een onwrikbaar geloof bewijzen aan Gods wijsheid en liefde. Dan danken wij God niet alleen in voorspoed of bij de vervulling onzer wenschen, maar ook in tegenspoed en bij teleurstelling. De regel voor den waren bidder is: geen gebed zonder dankzegging.

Vr. 131^e. Wat moet met het bidden gepaard gaan? Waakzaamheid, Matth. 26:41; Marc. 13:37.

Bewijs dit met voorbeelden. 2 Sam. 11:1—4; Matth. 26:69—75.

§ 9. Over de Christelijke Kerk, den Doop, de Geloofsbelijdenis en het Avondmaal.

132. Ook nog: Bel. des gel., art. 27, 28.

Vr. 132*. Omdat zij allen als heiligen of afgezonderden, tot God gewijden, bij elkander behooren als schapen van éne kudde, onder de leiding, zorg en hoede van den goeden Herder. — De gemeenschap der heiligen is de toestand van de vereeniging der geloovigen, die éen gemeenschappelijk leven, erfdeel en Vaderhuis hebben. Zij is hier beneden onvolmaakt, maar Boven volmaakt.

Vr. 132^b. Cat. vr. 55.

Vr. 133^a. Op welken grond behooren de geloovigen de noodzakelijkheid der liefde te bepleiten? Omdat er geene gemeenschap der heiligen, geen bewaren van Godsgeboden mogelijk is, indien zij niet bovenal behoefte gevoelen aan het liefhebben van God, als hunnen Vader; van Christus, als hunnen Verlosser; van de heilige broeders, als kinderen Gods; en omdat de liefde het eenig bewijs is, dat zij den H. G., die liefde werkt, hebben ontvangen.

Vr. 134^a. Waarvan is de onderlinge liefde der geloovigen het kenteeken? Van de gemeenschap der heiligen als volgelingen van Jezus en alzoo aan God toegewijd. Joh. 13 : 35; 1 Joh. 4 : 20.

Vr. 134^{*}. Naar den maatstaf van Zijne liefde tot hen.

Vr. 134^{**}. Onder de Wet of het O. T. luidde het gebod: »Hebt uwen naaste lief als u zelven;» maar Jezus bewees Zijne liefde tot in den dood en Hij had dus de Zijnen liever dan Zich zelven en bracht Zich met volkomen zelfverloochening geheel voor hen ten offer. De liefde, door Jezus bewezen, brengt den Zijnen een nieuw gebod, dat den eisch eener volmaakte, zelfverloochende, zelfopofferende liefde stelt. Ef. 5 : 2.

Vr. 135. Cat. vr. 54.

Vr. 135^a. Wat is belijden? Belijden of getuigen is zijne overtuiging omtrent eenige zaak te openbaren door woord en wandel; ook: voor den naam en de zaak van iemand uitkomen.

Wat is de belijdenis des geloofs? De verklaring, dat Gods Woord de waarheid is en de verbintenis om hiernaar te leven.

Welke belofte legt men dan af? Dat men van harte geloofd de leer, die men beleden heeft, in het O. en N. T. vervat; dat men zich voorgenomen heeft door Gods genade bij deze leer te blijven, de zonde te verzaken en een christelijk leven te leiden; dat men zich onderwerpt aan het kerkelijk inzicht en, ingeval men zich mocht misgaan, aan de kerkelijke tucht; en dat men zich verbindt om het belang der Christelijke Kerk in het algemeen en

der Nederlandsche Hervormde Kerk in het bijzonder te bevorderen.

Wat is de belijdenis van Vader, Zoon en H. G.? De erkenenis, dat den drie Personen in het Goddelijk Wezen gelijke eer en aanbidding toekomt.

Vr. 135^{*:33a}. Wat was het eigenlijk kenmerk van de geschiedenis der Christelijke Kerk in het eerste tijdvak (tot op Gregorius den Grooten, 590)? Onder veel uitwendigen strijd was er groote inwendige bloei tot op Constantijn den Grooten (306). Sedert heerschte er veel inwendige strijd en uitwendige bloei.

Waarin openbaarden zich de uitwendige strijd en de inwendige bloei? De uitwendige strijd openbaarde zich in de vervolgingen, eerst van de Joden, daarna van de Heidenen. De inwendige bloei openbaarde zich in het geloofsleven der Christenen, zoodat het bloed der martelaren het zaad der Kerk was en in de vestiging en uitbreiding der Christelijke Kerk in en buiten Palestina, door Klein-Azië heen naar Europa en weldra ook in Afrika.

Tot hoe lang duurden de vervolgingen der Joden? Tot de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen, 70 na Christus. Zij deden Stefanus en Jacobus den martel-dood aan.

Van welke Romeinsche Keizers hebben de Christenen te lijden gehad? Inzonderheid van Nero (67), Domitianus (95), Marcus Aurelius (161—180), Decius (249) en Diocletianus (303).

Wie waren de voornaamste martelaren in dit tijdvak? Behalve de meeste apostelen: Ignatius, bisschop van Antiochië (107), Justinus (165), Polycarpus, bisschop van Smyrna (169) en vele anderen, vooral te Lyon en te Vienne.

Hoe werden de Christengemeenten in den eersten tijd bestuurd? Door Opzieners (Bisschoppen) en Ouderlingen (Presbyters), wien Helpers (Diakenen) en Dienaressen (Diaconessen) toegevoegd werden.

Welke dwalingen ontstonden reeds in de eerste eeuwen van het Christendom? Die der Ebionieten, Nazareërs, Gnostieken, Manicheën en Montanisten.

Wat bracht veel toe tot de uitbreiding van het Christendom? De overgang van Constantijn den Groote tot het Christendom, dat sedert tot Staatsgodsdienst verheven werd.

Waaruit ontstonden sedert dien tijd de inwendige strijd en de uitwendige bloei? De inwendige strijd ontstond uit de afwijking van de eenvoudigheid des geloofs en van de zuivere voorstelling der waarheid. De uitwendige bloei ontstond daaruit, dat het nu niet langer gevaarlijk, maar eene eer was om het Christendom te omhelzen.

Welke waren de voornaamste twisten in dien tijd? Die der Arianen, Nestorianen, Eutychianen en Pelagianen.

Wat weet gij van Arius en Pelagius? Arius leefde in het begin der 4^e eeuw. Hij ontkende de Godheid van Christus die, zooals hij beweerde, niet eens-, maar gelijkwezens met den Vader was. Op het Concilie te Nicea (325) werd zijn gevoelen verworpen. Alexander en Athanasius, bisschoppen van Alexandrië, waren zijne voornaamste tegenstanders. Zijn jammerlijk uiteinde is bekend. Pelagius, een Engelsche monnik uit het begin der 5^e eeuw, ontkende de erfzonde, de verdorvenheid der natuur en de onmacht van den mensch. Augustinus, bisschop van Hippo, zoon van Monica („een kind van zooveel gebed kan niet verloren gaan”), bestreed hem met kracht.

Hoe ging het in dien tijd met het opperbestuur der Kerk? Het opperbestuur berustte bij de bisschoppen der gemeenten. Die der groote steden matigden zich het gezag over die der kleine gemeenten aan. Zoo ontstonden de Patriarchen, die bisschoppen waren van Rome, Alexandrië, Antiochië, Jeruzalem en Constantinopel, die elkander den voorrang betwisten, totdat eindelijk de bisschop van Rome de hoogste macht verwierf, onder den titel van Paus.

Welk gevaar ontstond voor de Christelijke Kerk in de 4^e en 7^e eeuw? In de 4^e eeuw de groote volksverhuizing en in de 7^e de vervolging der Mahomedanen.

Wat was het eigenlijk kenmerk van de geschiedenis der Christelijke Kerk in het tweede tijdvak, van Gregorius

den Groote (590) tot de Kerkhervorming (1517)? Dit tijdvak geeft, bij zeer verschillende toestanden, uitwendigen bloei en inwendig verval te aanschouwen.

Geef eens een kort overzicht van het voornaamste uit dit tijdvak. De Christelijke Kerk breidde zich uit in ons Vaderland door Eligius, Willebrord, Bonifacius en Wolfran; in Denemarken, Zweden en Noorwegen door Ansgarius, den bisschop van het Noorden; in Bulgarijë, Moravië en Bohemen door de gebroeders Methodius en Cyrillus; in Rusland onder Grootvorst Wladimir (einde der 10^e eeuw); in Pruisen door de Duitsche ridders (13^e eeuw); maar het werd zeer getuchtigd door het Mohamedanisme. De Kruistochten werden ondernomen om het Heilige Land aan de Mohamedanen te ontweldigen. De Pauselijke macht nam eerst toe, gesteund door de instelling van monnikenorden en de Inquisitie; maar verminderde later door het schandelijk gedrag van vele Pausen. De Waldenzen en Albigenzen, die vasthielden aan Gods Woord, hebben in dit tijdvak de wreedste vervolgingen ondergaan. De strijd over den beeldendienst heeft, toen een zinnelijke eeredienst de geestelijke Godsvereering verving, de Christelijke Kerk in de 11^e eeuw gesplitst in de Westersche of Latijnsche en de Oostersche of Orthodox-Grieksche Kerk. In de eerste werd het bijgeloof gevoed door de leer der Kerk te stellen boven de openbaring Gods in Zijn Woord, welks onderzoek verboden was; door de vereering van beelden en reliquieën; door de erkenning van Godsgerichten, als: de vuurproef, de waterproef, het tweegevecht enz.; en door de aanroeping der heiligen.

Waren er dan geene mannen in dit tijdvak, die de verbastering der Kerk zochten te verbeteren? Ja, er zijn wegbereiders geweest tot de Hervorming. Daartoe rekent men, buiten ons Vaderland: Wicklef, in Engeland; Johannes Huss en Hieronymus van Praag, in Bohemen; in ons Vaderland: Thomas à Kempis, Gerard Groete, Wessel Gansvorst en Rudolf Agricola.

Welke schandelijke handel werd op het einde van dit tijdvak gevoerd op last van Paus Leo X? De aflaat-

handel, die vooral door een' gewezen monnik, Tetzcl, op onbeschaamde wijze gevoerd werd.

Wat was de aflaathandel? De aflaat was oorspronkelijk eene opheffing van kerkelijke straffen, die later tot die van bepaalde zonden schandelijk werd uitgebreid tot geldelijke winst voor de Roomsche geestelijkheid.

Waardoor is de Hervorming ook nog meer voorbereid? Behalve door de kruistochten, den koophandel en de zeevaart, werkten de uitvinding der boekdrukkunst in 1423 en de inneming van Constantinopel door de Turken in 1453, die vele geleerden van daar naar Italië en Duitschland deed vluchten, ten krachtigste mede tot ontwikkeling en verlichting van het volk.

Wat was en is het eigenlijk kenmerk van de geschiedenis der Christelijke Kerk in het derde tijdvak, van de Hervorming tot op onzen tijd? Aanvankelijk ontstond, terwijl de Orthodox-Grieksche Kerk buiten de reformatorische beweging bleef stilstaan, eene hevige worsteling tusschen de Roomsche-Catholieke en de Hervormde Kerk. De vrijheid van onderzoek, door de Hervorming gewaarborgd, deed haar al spoedig splitsen in verschillende Protestantische gezindten en richtingen, wier onderlinge verhouding zich afwisselt naarmate er wordt vastgehouden aan Gods Woord, den grondslag, waarop de Christelijke Kerk rust. In dit tijdvak doet zich de overtuiging des gewetens meer gelden, dat het Evangelie allen volken moet gepredikt worden en dat de geest der menschenliefde zich behoort te openbaren.

Wat weet gij van het ontstaan der Hervorming? Deze ving aan den 31 October 1517, toen Luther zijne 95 stellingen aan de deur van de slotkapel te Wittenberg plakte.

Is met de Hervorming eene nieuwe leer ingevoerd? Neen, met de Hervorming is Gods Woord weder tot den eenigen regel van des Christens geloof en wandel gesteld.

Wie zijn de voornaamste Hervormers geweest? Maarten Luther en Philippus Melanchton, in Duitschland; Ulrich Zwingli, Ecolampadius en Johannes Calvijn, in Zwitser-

land; Thomas Cranmer, in Engeland; John Knox, in Schotland.

Wat weet gij van de invoering der Hervorming in ons Vaderland? Zij werd bevorderd door den vrijheidszin onzes volks; maar dermate tegengestaan door Karel V en Filips II, dat onder de regeering van den eersten niet minder dan 50000 menschen gedood werden en Alva er zich op beroemde, dat hij in zes jaren 18600 menschen door beulshanden had doen ombrengen.

Welke oorlog brak hierdoor in ons Vaderland uit? De tachtigjarige oorlog, van 1568 tot 1648.

Hoe zijn wij aan den Catechismus, de Nederlandsche Geloofsbelijdenis en de vijf punten der Contra-Remonstranten (of de vijf regels van Dordrecht), die te zamen den naam van „Formulieren van eenigheid,” dragen en hoe zijn wij aan den Staten-Bijbel gekomen?

In 1562 droeg Frederik III, Keurvorst van de Paltz, aan Casper Olevianus en Zacharius Ursinus de samenstelling van een' catechismus op, waarin de geloofswaarheden, vooral die van de Godheid en menschheid van Christus en van de beide Sacramenten, duidelijk en rechtzinnig verklaard zouden worden. Aan dien van Ursinus werd de voorkeur gegeven. In 1566 predikte reeds Petrus Gabriël, te Amsterdam, er naar en in 1568 bepaalde de Synode te Wezel, dat in de Hollandsche Kerken in Nederland de Heidelbergsche Catechismus (zoo ook genoemd, omdat Ursinus Hoogleeraar te Heidelberg was) zougevolgd worden.

Guido de Brès (1523—1567), geboren te Bergen in Henegouwen, stelde de Nederlandsche Geloofsbelijdenis, toen Filips II bevel gaf om de Plakkaten tegen de Hervorming streng te handhaven, op, opdat de Gereformeerden in Nederland openlijk rekenschap konden geven van hun geloof en hunne hoop, en de lasteringen, door de tegenstanders uitgestrooid, tot zwijgen mochten brengen. Zij werd in 1561 in druk uitgegeven en is verdeeld in 37 artikelen.

Arminius en Gomarus, hoogleeraren te Leiden, geraakten in het begin der 17^e eeuw in twist over sommige

hoofdpunten der Christelijke leer. Na Arminius dood, in 1609, leverden zijne aanhangers een vertoog of Remonstrantie in bij de Staten van Holland, in vijf artikelen, die door een tegenbetoog of Contra-Remonstrantie wederlegd werden.

De Nationale Synode van Dordrecht, in 1618 en 1619 gehouden, besloot eene vertaling van den Bijbel op te dragen aan eenige Godgeleerden, die daaraan van 1620 tot 1637 arbeidden te Leiden en zich, na gebed, door de pestziekte, die binnen korten tijd 20000 menschen naar het graf sleepte, niet lieten weêrhouden. Deze Bijbel heet de Staten-Bijbel, omdat de Synode te Dordrecht op last der Algemeene Staten gehouden was en hij door dezelve goedgekeurd en ingevoerd werd.

Welke zijn de vijf punten der Remonstranten en die, welke de Contra-Remonstranten er tegenover stelden? 1. Verkiezing uit een voorgezien geloof; — Verkiezing en verwerping naar Gods vrijmacht. 2. Algemeenheid van de voldoening van Christus; — Algenoegzame offerande ter verlossing der uitverkorenen. 3. Vrije wil of kracht van den verdorven wil ten goede; — Algeheele verdorvenheid. 4. Ongenoegzaamheid der Goddelijke genade tot bekeering van den zondaar; — Wedergeboorte door de onwederstaanbare werking van den H. G. 5. Mogelijkheid van den afval der heiligen; — Volharding der heiligen.

Wat is u bekend van de Nationale Synode te Dordrecht, in 1618 en 1619 gehouden? De Nationale Synode te Dordrecht is gehouden op last der Algemeene Staten, om de twist- en geschilpunten tusschen de Arminianen of Remonstranten en de Gomaristen of Contra-Remonstranten te onderzoeken. Van 13 November 1618 tot 29 Mei 1619 hield zij, samengesteld uit 58 Nederlandsche Hoogleeraren, Predikanten en Ouderlingen en 28 buitenlandse Godgeleerden, onder voorzitting van den Leeuwarder Predikant Bogerman, niet minder dan 180 zittingen. De Synode verwierp de dwaalleer der Remonstranten, aan wier hoofd toen de Hoogleeraar Episcopus stond. Zij

stelde tegen de vijf punten der Remonstranten die der Contra-Remonstranten, sedert Kánons of Dordtsche Leerregels genoemd; toetste de Nederlandsche Geloofsbelijdenis en den Heidelbergschen Catechismus aan Gods Woord en besliste, dat deze te zamen, onder den naam van Formulieren van eenigheid, den hoofdinhoud van de leer der Nederlandsche Hervormde Kerk zouden uitmaken.

Vr. 135^{***}. In de eerste gelijkenis vernemen wij den oorsprong en de verbastering *van* en in de tweede de verzameling *tot* en de afzondering *in* de Christelijke Kerk. Uit beide gelijkenissen leeren wij, dat de zuivering der Kerk niet der menschen werk is, maar aan het einde der dagen door de engelen des Heeren zal geschieden.

Vr. 135^d. Zijn er ook in de apostolische brieven waar-schuwingen tegen en bestraffingen van dwalingen en verkeerdheden in de Christelijke Kerk? 1 Tim. 1 : 4—7; 2 Tim. 2 : 15—18; 3 Joh. : 9—11.

Vr. 135^{****}. De Christelijke Kerk is de heilige vergadering van allen, die door Doop en Belijdenis tot haar gevoegd zijn. Hare levenskracht zetelt in haar onzichtbaar gehalte, de gemeente des Heeren of het lichaam van Christus, welke de heilige vergadering aller geloovigen is. Het koninkrijk Gods of der hemelen is de geestelijke Godsregering door en in de Christusopenbaring, voor alle volken bestemd, welker gansche volkomenheid eerst in de toekomstende eeuw verwezenlijkt wordt.

Bedoelt de apostel Paulus altijd hetzelfde als hij van de gemeente spreekt? Neen, hij bedoelt òf de godsdienstige vergadering op eene bepaalde plaats (1 Cor 14:19, 35); òf de vereeniging van belijders des Heeren in éene stad of streek (1 Thess. 1 : 1^a; Gal. 1 : 2); òf het volledig getal van al de geloovigen (Ef. 1 : 22.)

Onder welke namen en beelden duidt hij haar aan? Hij noemt haar : a) de gemeente Gods, onder het beeld van een akkerwerk : 1 Cor. 1 : 2; 3 : 9; b) de gemeente van Christus, onder het beeld van een lichaam : Ef. 5 : 25—27; 1 : 22, 23; c) de woonstede des H. G., onder het beeld van een tempel : 1 Cor. 3 : 16; Ef. 2 : 20, 21.

Vr. 135*****. De Christelijke Kerk is in drie hoofdafdeelingen gescheiden: de Roomsche-Catholieke, de Orthodox-Grieksche en de Protestantsche Kerk. — De Protestantsche Kerk is verdeeld in: Gereformeerden, volgelingen van Calvijn; Lutherschen, volgelingen van Luther; Doopsgezinden, volgelingen van Menno Simons; Remonstranten, volgelingen van Arminius en Episcopius. Daarenboven zijn er onder de Protestanten al vroeg verschillende secten ontstaan; zooals in de eeuw der Hervorming de Wederdoopers, onder Jan van Leiden of Jan Matthijsz. en Jan Beukelsz. en de Unitariërs, onder Socinus, en in onzen tijd de Mormonen of heiligen der laatste dagen, onder Joseph Smith en later Brigham Young; de Irvingianen, onder Eduard Irving, te Londen en de Darbysten of Plymouthsbroeders, onder den Ier John Darby.

Vr. 135^f. In welke afdeeling der Christelijke Kerk heerscht het meeste bijgeloof? In de Roomsche-Catholieke Kerk; als: het kloosterleven; de vereering van beelden en reliquieën (heilige overblijfsels); het vagevuur; het houden van missen voor dooden en levenden; het geven van en handel drijven in aflaten; de onbevleete ontvangenis van Maria; de onfeilbaarheid van den Paus enz.

Wat beteekenen de namen Paus en papen? Paus (papa) beteekent vader en papen zijne onderdanen.

Waarom is het menschelijk oppergezag over de gemeente des Heeren op aarde te verwerpen? Omdat het in strijd is met Gods Woord. Matth. 23:8—10; 28:19; Ef. 4:11, 12; 2 Cor. 4:5.

Welke plichten rusten op de gemeente ten opzichte van hare Herders en Leeraars? Ez. 3:19, 21; 33:8; Matth. 9:9, 10; 1 Cor. 9:7—14; Filipp. 2:29; 1 Thess. 5:12; 1 Tim. 5:17, 18; Hebr. 13:7, 17.

Vanwaar is de naam Protestanten afgeleid? Naar het protest der Evangelischen tegen het besluit van den Rijksdag te Spiers in 1529 om het edict van Worms, dat nadeelige bepalingen voor de Hervorming inhield, te handhaven.

Waarin zijn de Gereformeerden en Lutherschen hoofdzakelijk van elkander onderscheiden? De Gereformeerden

zijn hoofdzakelijk in de strengere richting, die de genade particulier en dus de vrijmachtige voorbeschikking Gods erkent, in navolging van Calvijn, van de Lutherschen, die op de noodzakelijkheid des geloofs in Jezus Christus allen nadruk leggen en eene afwijkende opvatting van het Avondmaal hebben, onderscheiden.

Wat is u bekend van de Avondmaalsquaestie der Roomsche Catholicken en Hervormden? De Roomsche-Catholicken leeren de transsubstantiatie (stofverandering); de Lutherschen de consubstantiatie (stofvermenging), d. i.: Luther beweerde, dat het lichaam en bloed des Heeren Jezus met, in en onder brood en wijn vermengd zijn; Zwingli hield het Avondmaal voor een' eenvoudigen gedachtenismaaltijd; Calvijn achtte het Avondmaal niet alleen een gedachtenis-, maar ook een verbonds- of gemeenschapsmaaltijd die, onder het gebruik van brood en wijn, de geestelijke vereeniging met Jezus versterkt.

Wat zijn Doopsgezinden? Volgelingen van Menno Simons, predikant te Witmarsum. Zij verwerpen den kinderdoop, den eed en het dragen van wapenen.

136. Ook nog: Bel. des gel., art. 29.

Vr. 136^a. Welke verplichting rust dan op ons, ten aanzien van hen, die het Evangelie nog niet kennen? Om te bidden: Matth. 6:10^a en aan die bede de ondersteuning van het zendingswerk te paren; want Jezus heeft bevolen: Matth. 28:19 en gezegd: Matth. 24:14.

Wat zijn de kenteekenen van de ware Kerk? De gehoorzaamheid aan Gods Woord; de prediking en verbreiding van het Evangelie; het rechte gebruik der door Christus ingestelde Sacramenten. Joh. 8:31; Hand. 2:42.

Vr. 136^{*}. Uit haar Hoofd, Christus. Ef. 4:15^b, 16.

Vr. 136^b. Waarin bestaat de macht van de Kerk? In het ware gebruik van de sleutelen des hemelrijks. Matth. 28:19; 18:18.

Cat. vr. 83—85.

Vr. 136^{**}. De Christenen verschillen hoofdzakelijk van de Heidenen door hun geloof aan één' persoonlijken God en van de Joden en Mohamedanen door hunne erkenning van Jezus als den Christus.

Zijn er nog vele Heidenen, Joden en Mohamedanen? Ja, tegenover 400 millioen Christenen (100 millioen Protestanten) zijn er 800 millioen Heidenen, 7 millioen Joden en 130 millioen Mohamedanen.

Vr. 137*. Niet naar eenig bevel, maar op het voorbeeld van Jezus en Zijne apostelen. Joh. 20:19, 26; Hand. 2:1; 20:7; 1 Cor. 16:2; Openb. 1:10.

Vr. 137**. De verheerlijking Gods tot prediking of bespreking van de heilsleer des Evangelies, gewijd door het Godverheerlijkend gezang en de ontsluiting en uitstorting van het hart in het gemeenschappelijk gebed. Bij deze samenkomsten moet het karakter van samenkomsten *der geloovigen* zóo gehandhaafd worden, dat *dexen* den grondtoon aangeven en den boventoon behouden, zelfs in de meest gemengde vergaderingen.

Vr. 137***. De roeping der dienaars of herders is het Woord te verkondigen, de Sacramenten te bedienen en op de gemeente toezicht te houden; de ouderlingen hebben toezicht te houden op de leer, die voorgesteld wordt en verder acht te geven op de gemeente, die mede aan hunne zorg is toebetrouwd; de diakenen zijn geroepen de gaven en goederen, die hun van de gemeente worden toevertrouwd, aan te wenden ten dienste der armen en nooddruffigen in de gemeente, inzonderheid van hare weduwen en weezen. Bel. des gel., art. 30—32.

Vr. 137^a. Sedert wanneer dagteekent de aanstelling van ouderlingen en diakenen? De aanstelling van ouderlingen (oudsten) dagteekent reeds van Mozes tijd en van dien der apostelen; die van diakenen sedert de uitbreiding der Christelijke Kerk in den apostolischen tijd. Num. 11:24, 25; Hand. 15:2, 4, 6, 23; 1 Tim. 5:17; Hand. 6:1—6.

Vr. 137****. Het Kerst- of Geboortefeest; het Paasch- of Opstandingsfeest; het Hemelvaartsfeest en het Pinksterfeest of het feest van de uitstorting des H. G.

Vr. 137*****. Onze Zondagsviering en onzen huiselijken godsdienst behooren wij op zulk eene wijze in te richten, dat zij in volstrekte overeenstemming zijn met den aard van het koninkrijk der hemelen, dat geheel en al geestelijk is.

Vr. 138. Cat. vr. 65—68; Bel. des gel., art. 33; Cat. vr. 69.

138. Ook nog: Tit. 3:5; Bel. des gel., art. 34.

Vr. 138^a. Waarvan is de doop het zinnebeeld? De Doop is het zinnebeeld van het afleggen van den ouden mensch en het aandoen van den nieuwen mensch of van de bekeering, waardoor men tot het genot van Gods genadegift, de vergeving der zonden, komt.

Welk bijzonder karakter bezit de Doop ten aanzien van de Christelijke Kerk? Door het Sacrament des Doops wordt men in de Christelijke Kerk ontvangen en van alle andere volken en vreemde godsdiensten afgezonderd om als een volk, geheel den Heere toegeëigend, het merkteeken Zijns verbonds te dragen.

Hoevele weldaden worden door den Doop verzegeld? Twee: de rechtvaardigmaking door het bloed en de heiligmaking door den Geest van Christus. Ezech. 36:25.

Vr. 138*. Johannes de Dooper bediende den Doop der bekeering tot vergeving der zonden, waarin dus de erkenning van zedelijke onreinheid en de verbintenis tot zedelijke reinheid lag opgesloten, welke erkend werd te bestaan in het geloof in en de toewijding aan den Messias, als Die zou gekomen zijn. Tot ditzelfde verplicht ons onze Doop.

Vr. 138**. Door indompeling. Hand. 8:38; Rom. 6:4.

Vr. 138^c. Cat. vr. 70, 71.

Vr. 138***. Daar de Doop eene zinnebeeldige handeling is, kan het water slechts eene zinnebeeldige beteekenis hebben en dus de zonden onmogelijk afwasschen.

Vr. 138_a. Wat is dan de zinnebeeldige beteekenis van het water des H. Doops? Het Doopsformulier leert ons: dat door het water „ons de onreinheid onzer zielen wordt aangewezen, opdat wij vermaand worden een mishagen aan ons zelve te hebben, ons voor God te verootmoedigen en onze reinigmaking en onze zaligheid buiten ons zelve te zoeken.” De Heidelbergsehe Catechismus leert ons: „dat Christus dit uitwendig waterbad ingezet en daarbij toegezegd heeft, dat ik zoo zeker met Zijn bloed en Geest

van de onreinigheid mijner ziel, dat is van al mijne zonden, gewasschen ben als ik uitwendig met het water, hetwelk de onreinigheid des vleesches pleegt weg te nemen, gewasschen ben.”

Cat. vr. 72, 73.

Welke overeenkomst is er tusschen de Besnijdenis des O. V. en den Doop des N. V.? De Doop is evenals de Besnijdenis een teeken van het genadeverbond, hetwelk God in Christus met Zijn volk heeft opgericht, zijnde hetzelfde een getuigenis, dat God in eeuwigheid onze God zal zijn. Gen. 17 : 7; Col. 2 : 11, 12.

Wat beteekent het dat, zooals het Doopsformulier leert, de Doop in de plaats van de Besnijdenis gekomen is? Dat de Christelijke Doop en de Besnijdenis van gelijke beteekenis zijn en de Besnijdenis als zinnebeeld heenwees op de vernieuwing des harten, in den Doop afgebeeld. Nu Christus door Zijne volmaakte bloedstorting een einde heeft gemaakt aan alle andere bloedstorting, die op Zijne offerande tot verzoening onzer zonde, moest wijzen, zou de onderhouding der Besnijdenis eene verwerping van het offer van Christus zijn. Gal. 5 : 2—4.

Vr. 139^a. Wat is de beteekenis van de Doopsformule, Matth. 28 : 19^m? Dat wij gedoopt worden tot de inlijving in het genadeverbond en tot de erkenenis en vereering van den Drieëenigen God. Het Doopsformulier leert ons: „Als wij gedoopt worden in den naam des Vaders, zoo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade opricht, ons tot Zijne kinderen en erfgenamen aanneemt en daarom van alle goed verzorgen en alle kwaad van ons weren of te onzen beste keeren wil. En als wij in den naam des Zoons gedoopt worden, zoo verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons wascht in Zijn bloed van al onze zonden, ons in de gemeenschap Zijns doods en Zijner wederopstanding inlijvende, alzoo dat wij van al onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden. Desgelijks als wij gedoopt worden in den naam des H. G., zoo verzekert ons de H. G. door dit heilig Sacrament, dat Hij bij ons wonen en ons tot

lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeëigenende hetgeen wij in Christus hebben, namelijk de afwassching onzer zonden en de dagelijksche vernieuwing onzes levens, totdat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden."

140. Matth. 28 : 19; Rom. 6 : 4, 5; 1 Cor. 12 : 13^a.

Vr. 140*. Bij de invoering van het Christendom vonden de apostelen en andere volgelingen des Heeren niet dan Joden en Heidenen, bij wie geene sprake kon zijn van zich te laten doopen, tenzij zij geloofden in Christus. Hetzelfde is nog altijd het geval bij wie uit Joden- en Heidendom en Mohamedanisme tot het Christendom overgaan.

Vr. 140**. Omdat de kinderen mede in het verbond zijn opgenomen en dus den Doop, het teeken des verbonds, dienen te ontvangen, gelijk bij de Besnijdenis onder Israël plaats had; omdat de bedeeling onder het N. V. ruimer is dan onder het O. V.; omdat de Schrift zegt, 1 Cor. 7 : 14, dat de kinderen der geloovigen eertijds onrein waren, maar nu heilig zijn, d. i.: afgezonderd van de Heidenen en levende onder de bedeeling des heils; omdat Christus den kinderkens, die tot hem gebracht werden, de handen opgelegd en hen gezegend heeft; omdat er voorbeelden zijn van geheele huisgezinnen, die gedoopt zijn in den apostolischen tijd en daaronder waarschijnlijk ook wel kinderen zullen geweest zijn.

Vr. 140^c. Cat. vr. 74.

Wat zegt het Doopsformulier van den Kinderdoop? „En hoewel onze jonge kinderen deze dingen niet verstaan, zoo mag men dezelve nochtans daarom van den Doop niet uitsluiten, aangezien zij ook zonder hun weten der verdoemenis in Adam deelachtig zijn en alzoo ook weder in Christus tot genade aangenomen worden, gelijk God spreekt tot Abraham, den vader van alle geloovigen, en overzulks mede tot ons en onze kinderen, Gen. 17 : 7, zeggende: Ik zal mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen u en tusschen uw zaad na u in hunne geslachten, tot een eeuwig verbond om u te zijn tot eenen God en uw zaad na u. Dit betuigt ook Petrus, Hand. 2 : 39,

met deze woorden: Want u komt de belofte toe en uwen kinderen en allen, die daar verre zijn, zoo velen als er de Heere, onze God, toe roepen zal. Daarom heeft hen God voormaals bevolen te besnijden, hetwelk een zegel des verbonds en der gerechtigheid des geloofs was; gelijk ook Christus hen omhelsd, de handen opgelegd en gezegend heeft, Marc. 10 : 16. Dewijl dan nu de Doop in de plaats der Besnijdenis gekomen is, zoo zal men de jonge kinderen als erfgenamen van het rijk van God en van Zijn verbond doopen; en de ouders zullen gehouden zijn hunne kinderen, in het opwassen, hiervan breeder te onderwijzen."

Wat is, volgens het Doopsformulier, in het kort de hoofdsom van de leer des heiligen Doops? „Eerstelijk, dat wij met onze kinderen in zonden ontvangen en geboren en daarom kinderen des toorns zijn, zoodat wij in het rijk van God niet mogen komen, tenzij wij van nieuws geboren worden. Ten tweede, betuigt en verzegelt ons de heilige Doop de afwassing der zonden door Jezus Christus. Ten derde, overmits in alle verbonden twee deelen begrepen zijn, zoo worden wij ook weder van God vermaand en verplicht tot eene nieuwe gehoorzaamheid, n.l.: dat wij dezen eenigen God, Vader, Zoon en H. G. aanhangen, betrouwen en liefhebben van ganscher harte, van ganscher ziele, van ganscher gemoede en met alle krachten, de wereld verlaten, onze oude natuur dooden en in een nieuw godzalig leven wandelen." Deze drie stukken zijn dus dezelfde als die, welke den mensch noodig zijn te weten, om den eenigen troost in leven en sterven te genieten, n.l.: ellende, verlossing en dankbaarheid.

241. Rom. 10 : 9.

Vr. 141^a. Welk onderscheid is er tusschen: *voor*, *uit*, *door*, *in*, *tot*, *met* Jezus te leven? Deze onderscheidene betrekkingen duiden de vereering *voor*, — de kracht *uit*, — den grond *door*, — de bescherming *in*, — de richting *tot*, — de gemeenschap *met* Jezus in het geestelijk leven der geloovigen aan.

Vr. 142^a. Wat heeft de verwaarloozing van het cate-

chetisch onderwijs ten gevolge? Dat leert ons de heden-daagsche toestand van de Christelijke Kerk, welke al minder kundige en ontwikkelde gemeenteleden telt, die zich maar al te gemakkelijk door dwalingen laten vervoeren en voor de waarheid ongevoelig worden.

Vr. 142*. Ganschelijk niet. Veler afgelegde geloofsbelijdenis is òf eene ongeloofsbelijdenis òf eene verstands-overtuiging, zonder meer. Leer en leven zijn ten nauwste verbonden en aan de openbaring der Schrift onderworpen voor wie zalig wil worden.

144. 1 Cor. 10 : 16, 17 ; 11 : 26. Bel. des gel., art. 35.

Vr. 144^a. Cat. vr. 75.

Vr. 145^a. Cat. vr. 77.

Vr. 146. Cat. vr. 76.

Vr. 146^a. Wat is eigenlijk het Avondmaal voor de geloovigen? Het avondmaal is voor de geloovigen een gemeenschapsmaaltijd met Christus en de medegeloovigen, waaraan Christus Zich zelve, onder de teekenen van brood en wijn, aan hen mededeelt en hen de vruchten van Zijn lijden en sterven doet genieten en zij onderling in de liefde opgebouwd en in de gemeenschap der heiligen versterkt worden.

Vr. 146^b. Cat. vr. 78, 79.

Vr. 146^c. Wat dient de Avondmaalsviering vooraf te gaan? Eene waardige voorbereiding door ernstige zelfbeproeving. 1 Cor. 11 : 28, 29.

Waarin bestaat, volgens het Avondmaalsformulier, de waarachtige beproeving van ons zelve? In deze drie stukken : „Ten eerste, bedenke een iegelijk bij zich zelve zijne zonden en vervloeking, opdat hij zich zelve mishage en zich voor God verootmoedige ; aangezien de toorn van God tegen de zonde zoo groot is, dat Hij die (eer Hij dezelve ongestraft liet blijven) aan Zijn lieven Zoon Jezus Christus met den bitteren en smadelijken dood des kruises gestraft heeft. Ten andere, onderzoek een iegelijk zijn hart of hij ook deze gewisse belofte van God geloofd, dat hem al zijne zonden, alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus, vergeven zijn ; en de volkomene ge-

rechtigheid van Christus hem als zijne eigene toegerekend en geschonken zij; ja zoo volkomen alsof hij zelf in eigen persoon voor al zijne zonden betaald en alle gerechtigheid volbracht had. Ten derde, onderzoekte een iegelijk zijn geweten of hij ook gezind is voortaan met zijn gansche leven waarachtige dankbaarheid jegens God den Heere te bewijzen en voor Gods aangezicht oprecht te wandelen; insgelijks of hij zonder eenige geveinsdheid alle vijandschap, haat en nijd van harte afleggende, een naarstig voornemen heeft om van nu voortaan in waarachtige liefde en eenigheid met zijnen naaste te leven."

Wat is de ware belijdenis des harten van den godvruchtigen Avondmaalganger? Hij belijdt door zijne toenadering tot den heiligen disch openlijk zijne schuld en doemwaardigheid; maar tevens zijn geloof in de eenige offerande van Christus tot verzoening van zijne zonden.

Vr. 147*. De Avondmaalsviering moet op ons leven dien invloed hebben, dat hare vertroostende kracht, in het geloovig bewustzijn van de vergeving onzer zonden gelegen, ons leide tot de ernstige behartiging van hare heilgende strekking om ons aller zonde vijand te betoonen.

Vr. 147b. Cat. vr. 80.

Vr. 148a. Mogen ook zwakgeloovigen tot het Avondmaal komen? Ja zeker. Het Avondsmaalsformulier vermaant hen, die in hunne zonden willen blijven voortleven, dat zij zich van de tafel des Heeren onthouden en leert vervolgens: „Maar dit wordt ons, zeer geliefde broeders en zusters in den Heere, niet voorgehouden om de verslagene harten der geloovigen kleinmoedig te maken, alsof niemand tot het Avondmaal des Heeren gaan mocht dan die zonder eenige zonde ware. Want wij komen niet tot dit Avondmaal om daarmede te betuigen, dat wij in ons zelve volkomen en rechtvaardig zijn; maar integendeel, aangezien wij ons leven buiten ons zelve in Jezus Christus zoeken, zoo bekennen wij daarmede dat wij midden in den dood liggen. Daarom al is het, dat wij nog vele gebreken en ellendigheid in ons bevinden, als namelijk: dat wij geen volkomen geloof hebben, dat wij ons ook

met zulk een ijver om God te dienen niet begeven als wij schuldig zijn; maar dagelijks met de zwakheid van ons geloof en de booze lusten van ons vleesch te strijden hebben, nochtans desnietteenstaande, overmits ons (door de genade des H. G.) zulke gebreken leed zijn en wij van harte begeeren tegen ons ongelooft te strijden en naar alle geboden van God te leven, zoo zullen wij gewis en zeker zijn, dat geene zonde noch zwakheid, die nog (tegen onzen wil) in ons overgebleven is, ons kan hinderen, dat God ons niet in genade zou aannemen en alzoo deze hemelsche spijs en drank waardig en deelachtig zou maken." Jez. 40 : 11; 42 : 3; Ezech. 34 : 15, 16.

Vr. 148^b. Cat. vr. 81.

149. Luc. 22 : 19^b.

Vr. 149^a. Cat. vr. 82.

Hebben de Roomsche-Catholicken ook maar twee Sacramenten? Neen, zij hebben er zeven: Doop, Avondmaal, Vormsel, Biecht, Priesterwijding, Huwelijk en Laatste Oliesel.

150. Bel. des gel., art. 37.

Vr. 150^a. Cat. vr. 1.

17224

